№ 18. ВТОРНИКЪ, 1 МАРТА. 1860. WTOREK, 1 MARCA.

СТО ПЕРВЫЙ ГОДЪ СУЩЕСТВОВАНІЯ. SETNY PIERWSZY ROK ISTNIENIA.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ — KURYER WILEŃSKI

ОФФИЦІАЛЬНАЯ ГАЗЕТА.

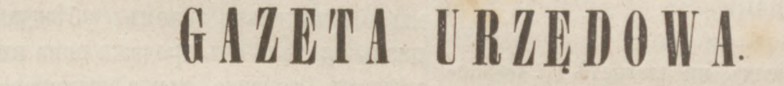

GAZETA URZĘDOWA.

„ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ" выходитъ по ВТОРНИКАМЪ и ПЯТНИЦАМЪ. Условія подписки: Цѣна за годъ 10 р., съ пересылкою 12 р.; за полъ года 5 р., съ пересылкою 6 р.; за четверть года 2 р. 50 к., съ пересылкою 3 р.; за 1 мѣсяцъ 84 к.— За объявленія платится за строку 17 к. сер.

Кантора редакціи въ Вильнѣ, на Дворцовой улицѣ, въ Гимназіальномъ домѣ.

„KURYER WILENSKI" wychodzi co WTOREK i PIĄTEK. Cena roczna r. sr. 10, z przesyłką 12 rub.; półroczna 5 rub., z przesyłką 6; kwartalna 2 r. 50 k, z przesyłką 3 r.; miesięczna 84 kop.— Za ogłoszenia płaci się za każdy wiersz po kop. sr. 17.

Bióro redakcyi w Wilnie, przy ulicy Biskupiéj (Dworcowéj), w murach po-uniwersyteckich.

ВНУТРЕННІЯ ИЗВѢСТІЯ.

Ст.-Петербургъ, 25 Февраля.

Высочайшимъ указомъ, даннымъ правительствующему сенату 31 января, вице-директору департамента народнаго просвѣщенія, дѣйствительному статскому совѣтнику *Кисловскому* Всемилостивѣйше повелѣно быть директоромъ канцеляріи министра народнаго просвѣщенія.

— По Виленской палатѣ гражданскаго суда— канцелярскій чиновникъ сей палаты, коллежскій секретарь Казиміръ Станиславовъ сынъ *Янковскій* назначенъ старшимъ столоначальникомъ сей палаты.

— По Виленскому дворянскому депутатскому собранію — коллежскій ассесоръ Константинъ Юрьевъ *Олтаржевскій,* титулярный совѣтникъ Ѳома Венедиктовъ *Щербицкій*, коллежскій секретарь Казиміръ Гаспровъ *Мисевичъ*, и губернскій секретарь Феликсъ Осиповъ *Завадскій*, уволены, по прошеніямъ, отъ службы; канцеляристъ Виленской палаты гражданскаго суда, коллежскій секретарь Купріанъ Ивановъ *Дырмонтъ* перемѣщенъ въ штатъ канцеляріи тогожъ собранія столоначальникомъ; столоначальникъ титулярный совѣтникъ Феликсъ Михайловъ *Тыминскій* назначенъ экзекуторомъ и приходо-расходчикомъ, а на его мѣсто переведенъ столоначальникомъ губернскій секретарь Флоріанъ Іосифовъ *Цѣмнолонскій.*

—

Высочайше утвержденными 22 декабря 1852 г. и 29 сентября 1853 г. положеніями комитета гг. министровъ, вошедшими въ Своды Законовъ, приказамъ общественнаго призрѣнія предоставлено, независимо отъ помѣщенія сиротъ пансіонерами гимназій содержать въ сихъ заведеніяхъ, съ разрѣшенія министерства внутреннихъ дѣлъ, на счетъ остатковъ отъ текущихъ доходовъ, дѣтей такихъ дворянъ и чиновниковъ, которые изъявятъ желаніе, по окончаніи дѣтьми ихъ гимназическаго курса, на отправленіе ихъ въ университеты или медико-хирургическую академію, для слушанія медицинскихъ лекцій, съ тѣмъ, чтобы, по полученіи медицинской степени, они прослужили 10 лѣтъ, по назначенію начальства, въ званіяхъ городовыхъ и уѣздныхъ врачей. Въ 1858 году, когда мѣра эта была признана болѣе не нужною и притомъ въ исполненіи ея, состоящей въ предназначеніи молодыхъ людей, начиная съ среднихъ учебныхъ заведеній, къ спеціальному образованію по медицинской части, встрѣтились многія неудобства, г. министръ внутреннихъ дѣлъ, входилъ съ представленіемъ въ комитетъ гг. министровъ о прекращеніи пріема въ гимназіи медицинскихъ пансіонеровъ приказовъ и, по положенію онаго Государь Императоръ, въ 25 день марта мѣсяца 1858 г., Высочайше повелѣть соизволилъ: 1) Для приготовленія къ медицинской службѣ содержать отъ приказовъ общественнаго призрѣнія пансіонеровъ исключительно въ С.-Петербургской медико-хирургической академіи и медицинскихъ факультетахъ университетовъ, и за тѣмъ помѣщеніе съ этою цѣлію молодыхъ людей

WIADOMOŚCI KRAJOWE.

St.-Petersburg, 25 lutego.

Przez najwyższy ukaz do rządzącego senatu z dnia 31 stycznia, wice-dyrektorowi departamentu oświecenia narodowego, rzeczywistemu radzcy stanu *Kisłowskiemu* Najłaskawiéj rozkazano być dyrektorem kancellarji ministra narodowego oświecenia.

— W wileńskiéj izbie sądu cywilnego—urzędnik kancellaryjny téj izby, sekretarz kollegialny Kazimierz *Jankowski* mianowany starszym naczelnikiem stołu téj izby.

— W Wileńskiém szlacheckiém zgromadzeniu deputacyjném — Assesor kollegjalny Konstanty *Ołtarzewski,* radzca honorowy Tomasz *Szczerbicki*, sekretarz kollegialny Kazimierz *Misiewicz* i sekretarz gubernialny Felix *Zawadzki* na własną prośbę zostali uwolnieni od służby. Kancelarzysta wileńskiéj izby sądu cywilnego, sekretarz kollegialny Cyprjan *Dyrmont* przeniesiony został do etatu kancellarji tegoż zgromadzenia na posadę naczelnika stołu; naczelnik stołu, radzca honorowy Felix *Tymiński* przeszedł na posadę ekzekutora i płatnika, na jego zaś miejsce naczelnikiem stołu został mianowany sekretarz gubernialny Florjan *Ciemnołoński.*

—

Przez Najwyżéj zatwierdzone 22 grudnia 1852 i 29 września 1853 r. postanowienia komitetu pp. ministrów, które następnie do składu zbioru praw weszły, urzędom powszechnego opatrzenia pozwolono, niezależnie od prawa umieszczania sierot w gimnazjach na swym koszcie, utrzymywać też w tych zakładach, za zezwoleniem ministerstwa spraw wewnętrznych, na koszcie pozostałości dochodów bieżących, dzieci takiéj szlachty i urzędników, którzy oświadczą życzenie, iżby synowie ich po ukończeniu kursu gimnazjalnego wysłani byli do uniwersytetów lub akademji medyko-chirurgicznej, dla uczenia się medycyny, z zastrzeżeniem, ażeby po otrzymaniu stopnia lekarskiego, przesłużyli dziesięć lat na posadach miejskich i powiatowych lekarzy, stosownie do uznania zwierzchności. W roku 1858, kiedy środek ten uznany został za niepotrzebny, i kiedy nadto w wykonaniu jego, co do przeznaczania młodzieży, zaczynając od średnich zakładów naukowych, do nauk specjalnych w zawodzie medycznym, napotkano różne niedogodności, minister spraw wewnętrznych wchodził z przedstawieniem do komitetu pp. ministrów o cofnienie owego prawa względem umieszczania w gimnazjach pensjonaryuszów medycznych urzędów powszechnéj opieki, i po nastałem w nim postanowieniu, Cesarz Jego Mość 25 marca 1858 r. Najwyżéj rozkazać raczył: 1) Dla przygotowania do służby lekarskiéj, utrzymywać kosztem urzędów powszechnego opatrzenia pensjonarjuszów wyłącznie w S.-Petersburskiéj akademii medyko-chirurgicznéj i w medycznych fakultetach uniwersyteckich, umieszczania zatém w tym celu młodzieży w gimnazjach zaprzestać. 2) Liczbę pensjona-

---

Памятная книжка Виленской губерніи на 1860 годъ, составлена съ разрѣшенія начальства, вил. губ. стат. ком. 2 части 137 и 265 стр. съ приложеніемъ карты виленской губ.

(*Окончаніе*).

Трезвость въ Виленской губерніи. Авторъ этой статьи, разсказавъ въ общихъ выраженіяхъ о плачевномъ состояніи нашихъ крестьянъ и гибельныхъ ихъ отношеніяхъ къ Евреямъ, переходитъ къ краткому очерку братствъ или обществъ трезвости, существующихъ въ Европѣ съ 1517 года и потомъ къ распространенію трезвости въ Виленской губерніи. Преосвященный самогитскій епископъ Матвѣй Волончевскій былъ первымъ въ здѣшнихъ губерніяхъ двигателемъ этого важнаго по своимъ послѣдствіямъ предпріятія. Благославивъ подвѣдомственное ему духовенство Ковенской губерніи на святой подвигъ, онъ, менѣе чѣмъ въ мѣсяцъ видѣлъ уже благодатные плоды своихъ усилій.— Трезвость между крестьянами Ковенской губерніи распространилась чрезвычайно быстро и успѣшно. Замѣчательно, говоритъ авторъ, что этотъ результатъ, котораго столько мыслителей напрасно добивались въ теченіи цѣлыхъ столѣтій, совершился мирно и тихо, безъ всякихъ понудительныхъ мѣръ, единственно благодаря поученіямъ духовенства.

Въ декабрѣ 1858 г. трезвость проникла въ Виленскую губернію и прежде всего появилась въ приходахъ Малятскомъ, Интурскомъ и Шешольскомъ, Виленскаго уѣзда. Съ декабря по 1 марта 1859 г. трезвость уже проникла въ уѣзды Трокскій, Свенцянскій, Ошмянскій и Лидскій. Въ Вильнѣ, по полученіи пастырскаго благословенія отъ высшаго духовнаго начальства, первое воззваніе къ народу воздержаться отъ пьянства, произнесено было 1 марта въ каѳедральномъ соборѣ, викаріемъ Тупальскимъ. Находившійся въ соборѣ Виленскій капитулъ, т. е. прелаты и каноники, первые подали примѣръ, а за ними болѣе 1,000 человѣкъ находившихся въ храмѣ, дали обѣтъ трезвости, и въ томъ числѣ не одинъ простой народъ, но многіе помѣщики, чиновники и дворяне. Въ тоже время и въ другихъ Р.-катол. храмахъ проповѣдывалась трезвость. Не утомимѣе всѣхъ былъ ксендзъ *Тупальскій*. Быстрое распространеніе трезвости въ губерніи, подвинуто въ особенности усердіемъ, дѣятельностію и благоразумными мѣрами прелата Бовкевича, а равно декановъ Лукашевича, Довнаровича, Козловскаго, Жилинскаго, кс. Юстыновича и мн. др. Шесть мѣсяцовъ спустя послѣ начала распространенія трезвости въ Виленской губерніи, число отказавшихся отъ употребленія крѣпкихъ напитковъ простиралось свыше 300 т. душъ.

Святѣйшій правительствующій синодъ указомъ отъ 7 августа 1859 г. благословилъ священнослужителей православной церкви на поученіе народа къ воздержанію отъ пьянства, и благодаря стараніямъ православнаго духовенства, какъ говоритъ авторъ, около половины всего православнаго населенія Виленской губерніи воздерживается въ настоящее время отъ пьянства.

Искренно, душевно благодаря почтеннаго автора, совершенно изъ излишней, въ этомъ случаѣ, скромности, скрывающаго свое имя, мы неможемъ еще разъ не обратиться съ благодарностію и къ самому статистическому комитету, умѣвшему избрать для памятной книжки такіе современные и многознаменательные предметы.

Дѣло трезвости—великое дѣло для здѣшняго края. Ничто такъ не можетъ подвинуть нашего крестьянина къ нравственному возрожденію и улучшенію матеріальнаго быта, какъ искорененіе этого гнуснаго порока, столь долго державшаго его въ своихъ оковахъ. Дай Богъ только, чтобы это доброе начало утвердилось; но это лежитъ на совѣсти православнаго и рим. католическаго духовенства, которые, мы вполнѣ убѣждены, постоянно будутъ поддерживать нашъ бѣдный народъ, примѣромъ и словомъ, и недопустятъ его возвратиться къ прежнему недугу. Что касается до помѣщиковъ, то развѣ только близорукіе невидятъ въ этомъ и настоящихъ и въ особенности будущихъ своихъ выгодъ. Мы знаемъ весьма много утѣшительныхъ примѣровъ самоотверженія и благородныхъ усилій къ поддержанію трезвости со стороны помѣщиковъ; но грустно и больно видѣть хотябы и самыя не большія исключенія въ этомъ отношеніи. Стыдно и безсовѣстно, при настоящемъ направленіи, отдавать свои корчмы въ тайную аренду Евреямъ. Стыдно быть отверженникомъ отъ современнаго прогресса, и для мелочныхъ, временныхъ выгодъ, жертвовать будущимъ благосостояніемъ крестьянъ и препятствовать развитію общественной нравственности. Конечно, такихъ весьма и весьма немного; но доказанное и всѣми признанное зло надобно уничтожать совершенно.

Виленскія Воспоминанія съ 1854 года, служащія дополненіемъ къ хронологическому показанію событій въ Виленской губерніи, съ древнѣйшихъ временъ, напечатаннаго въ памятныхъ книжкахъ за 1852, 1853 и 1854 годы и доведенныхъ до 1854 г. Здѣсь помѣщены: 1) правительственныя распоряженія. 2) Замѣчательнѣйшія явленія, событія и случаи. 3) Некрологъ. 4) Преступленія и преступники. 5) Происшествія и несчастные случаи и 6) населеніе Виленской губерніи.

Статистическія свѣдѣнія, сообщаемыя въ этой статьѣ, взяты за послѣдніе пять лѣтъ и потому онѣ могутъ служить только матеріаломъ для будущаго болѣе обширнаго труда; но вѣдомость о населеніи и выводы о движеніи населенія, въ составленіи коихъ принималъ дѣятельное участіе редакторъ памятной книжки г. Корева,— представляютъ болѣе положительныя данныя *).

Населеніе Виленской губерніи по X переписи неподатныхъ сословій составляетъ 31,602 души муж. и 22,394 жен. п., всего 39,971; податныхъ же сословій 351,374 м. и 386,018 ж., или всего 710,404 м. и 430,691 ж., т. е. обоего пола 841,095 душъ.

Изъ движенія населенія видимъ, что въ теченіи X ревизіи новорожденныхъ было 66,206 душъ; умершихъ 55,967, поступившихъ въ рекруты 14,893 души; вообще же за всѣми происшедшими перемѣнами, населеніе въ мужескомъ полѣ *уменьшилось* на 2,851 д. и въ женскомъ *увеличилось* на 11,628 д.;—слѣдовательно прибыло 8,777.

Въ концѣ книги находимъ еще замѣтку о желѣзныхъ дорогахъ, сооружаемыхъ по Виленской губерніи.

Изъ этого бѣглаго перечня читатель видитъ, что хотя общій составъ памятной книжки весьма интересенъ, но самыми любопытными по своей современности, направленію и безпристрастному сужденію — это двѣ статьи, о *Евреяхъ г. Коревы* и о *Трезвости въ Виленской губерніи.* Спасибо, душевное спасибо за эти статьи статистическому комитету и почтеннымъ авторамъ! Желательно былобы, чтобы эти двѣ статьи какъ можно скорѣе явились въ печати и на Польскомъ языкѣ: ихъ должны прочесть всѣ, кому дорого современное развитіе. Отъ всей души желаемъ полнаго успѣха будущимъ памятнымъ книжкамъ и вполнѣ увѣрены, что подъ редакціею г. Коревы онѣ принесутъ существенную пользу здѣшнему краю.

Въ заключеніе мы должны сказать съ крайнимъ прискорбіемъ, что корректура памятной книжки вовсе недѣлаетъ чести типографіи А. К. Киркора.

Къ сожалѣнію въ числѣ приведенныхъ статистическихъ данныхъ въ памятной книжкѣ мы ненаходимъ свѣдѣній объ учебныхъ заведеніяхъ Виленской губерніи. Надѣемся пополнить этотъ пробѣлъ, помѣщая здѣсь нѣсколько данныхъ, которыя намъ удалось получить изъ вѣрнаго источника, и которыя тѣмъ интереснѣе, что представляютъ выводы о четырехъ губерніяхъ, составляющихъ Виленскій учебный округъ, т. е. Виленской, Гродненской, Ковенской и Минской.

Свѣдѣнія эти столь важны, что, мы увѣрены, должны разъяснить многимъ то, что имъ казалось загадочнымъ или темнымъ, и потому рождало неосновательные, и преувеличенные толки и заключенія.

Въ Виленскомъ учебномъ округѣ въ исходѣ 1856 года, при поступленіи онаго подъ управленіе нынѣшняго попечителя, опредѣлившаго потомъ и ближайшихъ своихъ сотрудниковъ, состояло въ губерніяхъ: Виленской, Ковенской, Гродненской и Минской:

Дворянскій институтъ (закрытое воспитательное заведеніе съ гимназическимъ курсомъ ученія)	1
Гимназій	7
Дворянскихъ уѣздныхъ училищъ . . .	19
Итого среднихъ учебныхъ заведеній .	27.

(Несчитая женскихъ казенныхъ и частныхъ пансіоновъ и приходскихъ училищъ, равно какъ раввинскаго и другихъ казенныхъ и частныхъ училищъ для образованія Евреевъ и Евреекъ.)

Въ этихъ 27 заведеніяхъ состояло учащихся:

въ исходѣ 1856 года.	4319.
» 1857 »	4668,

*) Съ особеннымъ удовольствіемъ благодаримъ здѣсь бухгалгера ревиз. отд. Вилен. казен. пал. Яхимовича, оказавшаго особенное усердіе и знаніе при составленіи этихъ вѣдомостей.

въ гимназіи прекратить. 2) Число медицинскихъ пансіонеровъ въ помянутыхъ высшихъ учебныхъ заведеніяхъ опредѣлять ежегодно, сообразно съ дѣйствительною надобностію, съ числомъ кандидатовъ и средствами приказовъ, по предварительномъ сношеніи съ подлежащими начальствами, и не выходя изъ общаго числа, опредѣленнаго Высочайшимъ повелѣніемъ 22 декабря 1852 года, и 3) открывающіяся вакансіи замѣщать: а) медицинскими пансіонерами приказовъ, которые, по силѣ Высочайшаго повелѣнія 29 сентября 1853 г. уже приняты въ гимназіи до настоящаго времени, если они окажутся къ тому способными, по окончаніи гимназическаго курса; и б) пансіонерами, кои, бывъ помѣщены въ гимназіи на основаніи 826—828 и 1028 ст. уст. общ. призр. XIII Т. Св. Зак. изд. 1842 г., изъявятъ желаніе продолжать на иждивеніи приказовъ образованіе по медицинской части, и в) въ случаѣ недостатка кандидатовъ сихъ двухъ разрядовъ, тѣмъ изъ молодыхъ людей, поступающихъ въ медико-хирургическую академію и медицинскіе факультеты университетовъ, которые сами пожелаютъ сдѣлаться пансіонерами приказовъ и примутъ на себя всѣ сопряженныя съ симъ обязанности.

—

Комитетъ о раненыхъ предлагаетъ гг. офицерамъ, состоящимъ въ числѣ кандидатовъ его для опредѣленія къ должности, донести въ теченіе двадцати восьми дней отъ сей публикаціи, кто изъ нихъ желаетъ поступить на вакансію Брестъ-Литовскаго плацъ-адъютанта.

ВИЛЬНО.

Экономическій указатель и потомъ Спб. вѣдомости, между прочемъ, сообщаютъ: „что между государственными крестьянами Вилейскаго и Дисненскаго уѣздовъ трезвость постоянно распространяется, благодаря заботамъ управляющаго Виленскою палатою государственныхъ имуществъ А. А. Глушановскаго,“ —а также,— „что помѣщики Виленской губерніи, за немногими исключеніями, необращаютъ вниманія на общества трезвости. Графъ Т., владѣтель Поставъ, Узла и проч., не поддержалъ образовавшагося общества трезвости.“

Свѣдѣнія эти, сообщенныя Эконом. указателю помѣщикомъ Свенцянскаго уѣзда К.—не совсѣмъ вѣрны, и мы считаемъ своею обязанностію дополнить ихъ, а по долгу совѣсти—открыто протестовать противъ несправедливаго упрека, сдѣланнаго здѣшнимъ помѣщикамъ вообще и гр. Т. въ особенности.

Незнаемъ почему г. К. будучи помѣщикомъ Свенцянскаго уѣзда оказалъ преимущество Вилейскому и Дисненскому уѣздамъ, тогда какъ въ его уѣздѣ трезвость распространилась гораздо раньше и успѣшнѣе.

Дѣйствительно, благодаря заботамъ г. А. А. Глушановскаго, принявшаго въ этомъ благомъ дѣлѣ самое дѣятельное участіе, трезвость между государственными крестьянами въ Виленской губерніи распространилась быстро и успѣшно; правда и то, что въ Вилейскомъ и Дисненскомъ уѣздахъ особенно энергически и успѣшно дѣйствовалъ въ этомъ отношеніи окружной начальникъ Квинта; но не смотря на это, какъ въ отношеніи госуд. крестьянъ, такъ и вообще, эти два уѣзда отстали отъ другихъ уѣздовъ Виленской губ. и отстали значительно, что лучше всего доказывается цифрами выручаемаго дохода казеннымъ управленіемъ акцизными сборами Вил. губ., а эти цифры, какъ мы положительно знаемъ, убѣждаютъ, что акцизный доходъ отъ продажи вина въ этихъ двухъ уѣздахъ, гораздо выше выручаемаго въ прочихъ уѣздахъ.

Упрекъ же сдѣланный помѣщикамъ Виленской губерніи неоснователенъ и оскорбителенъ. Конечно, семья не безъ урода, найдутся и здѣсь недоброжелатели трезвости; но это исключенія, въ общемъ же, здѣшніе помѣщики достойны особенной похвалы и благодарности за благородное и дѣятельное содѣйствіе оказанное ими духовенству въ распространеніи трезвости. Владѣтель же Поставъ, Узла и пр. графъ Т., т. е. графъ Райнольдъ Тызенгаузъ въ огромныхъ своихъ имѣніяхъ (около 9,000 д. о. п. въ одной Виленской губерніи), уничтожилъ всѣ винокурни и изъ 47 корчемъ, оставилъ только 4, изъ коихъ 3 въ мѣстечкѣ Поставы и 1 въ деревнѣ Биршты. Кажется лучше и нельзя было поддержать трезвость.

Право, странно слышать упрекъ дѣлаемый дворянству Литовскихъ губерній, прежде другихъ убѣдительно доказавшихъ, как горячо они сочувствуютъ современному прогрессу по крестьянскому вопросу.

---

rjuszów medycznych w pomienionych wyższych zakładach naukowych oznaczać co rok, stosownie do potrzeby rzeczywistéj, oraz do liczby kandydatów i środków urzędów powszechnego opatrzenia, po uprzedniém skomunikowaniu się w tym celu z właściwemi władzami, i nie przekraczając ogólnéj liczby, Najwyższym rozkazem 22 grudnia 1852 roku oznaczonéj, i 3) Na odkrywające się wakanse umieszczać: a) medycznych pensjonarjuszów urzędów powszechnéj opieki, którzy na mocy Najwyższego rozkazu 29 września 1853 r. zostali już dotąd przyjęci do gimnazjów, jeżeli się okażą zdolnemi ku temu po skończonym kursie gimnazjalnym; i b) pensjonarjuszów, którzy, będąc umieszczonymi w gimnazjach na mocy 826—828 i 1028 art. ust. o pow. opatrz. T. XIII Zb. Pr. ed. 1842 r., oswiadczą życzenie dalszego kształcenia się na koszcie urzędów w zawodzie medycznym; i c) w razie zaś braku takich kandydatów, tych z młodzieży wstępującéj do akademii medyko-chirurgicznéj i do fakultetów medycznych w uniwersytetach, którzy sami zechcą stać się pensjonaryuszami urzędów powszechnego opatrzenia i przyjmą na siebie wszelkie połączone z tém zobowiązania.

—

Komitet ranionych wzywa pp. officerów, znajdujących się w liczbie jego kandydatów do zajęcia posad, iżby w przeciągu dwódziestu óśmiu dni od niniejszego wezwania zawiadomili, kto z nich życzy zająć wakującą obecnie posadę plac-adjutanta Brześcia Litewskiego.

WILNO.

Przewodnik Ekonomiczny i Petersburgskie wiadomości, obok innych wiadomości, donoszą: „że wstrzemięźliwość, pomiędzy włościanami skarbowemi Wilejskiego i Dziśnieńskiego powiatów, dzięki staraniom prezesa Wileńskiéj izby dóbr państwa A. A. Hłuszanowskiego, coraz się bardziéj rozszerza,“—a także—„że obywatele gubernji Wileńskiéj, z małym wyjątkiem, nie zwracają uwagi na towarzystwa wstrzemięźliwości. Hrabia T., właściciel Postaw, Uzła i w. i., nie podtrzymał zawiązującego się towarzystwa wstrzemięźliwości.“

Wiadomości te, zakommunikowane Petersburgskiemu Przewodnikowi Ekonomicznemu, przez obywatela powiatu Święciańskiego K.— nie zupełnie są dokładne, poczytujemy przeto sobie za obowiązek sumienia dopełnić je i głośno zaprotestować przeciw zarzutowi, uczynionemu tutejszemu obywatelstwu w ogóle i hr. T. w szczególności.

Niepojmujemy, dla czego p. K., będąc obywatelem powiatu Święciańskiego, oddaje pierwszeństwo pod tym względem powiatom Wilejskiemu i Dziśnieńskiemu, wtenczas gdy wstrzemięźliwość daleko wcześniéj, z większém powodzeniem, rozszerzyła się w jego powiecie.

Rzeczywiście dzięki staraniom p. A. A. Hłuszanowskiego, który brał najczynniejszy udział w téj sprawie zbawiennéj, wstrzemięźliwość pomiędzy włościanami skarbowemi rozwinęła się szybko i skutecznie; i to prawda, że w Wilejskim i Dziśnieńskim powiatach, szczególnie wpłynął na rozwój tejże myśli, naczelnik okręgowy p. Ig. Kwinta, pomimo to wszakże, te dwa powiaty, tak co do włości skarbowych jak i prywatnych, w stosunku do innych powiatów gubernji Wileńskiéj pozostały daleko, co da się łatwo udowodnić, gdy powiemy z pewnych źrzódeł, iż zarząd skarbowy poboru akcyzowego w gubernji Wileńskiéj, pobiera daleko większy dochód akcyzy z tych dwóch powiatów, niżeli z innych powiatów gubernji.

Zarzut zaś uczyniony obywatelstwu gubernji Wileńskiéj, jest ubliżający i bezzasadny. Zapewne, „niema rodu bez wyrodka.“ znajdą się i tutaj niechętni dla towarzystw wstrzemięźliwości, lecz to są tylko wyjątki; ogólnie zaś, obywatele tutejsi, godni są szczególnéj pochwały i wdzięczności, za szlachetne współczucie i pomoc duchowieństwu w sprawie wstrzemięźliwości. Właściciel zaś Postaw, Uzła i w. i. hr. T., to jest *hrabia Rajnold Tyzenhauz*, w ogromnych swych dobrach (około 9,000 ludności o. p. w jednéj gub. Wileńskiéj), zamknął wszystkie gorzelnie, a z 47 karczem, pozostawił tylko 4, z których 3 w miasteczku Postawach, a jedna we wsi Birszty.

Zdaje się nam, że niepodobna było lepiéj przyczynić się do podtrzymania wstrzemięźliwości.

Zaprawdę, dziwi nas, gdy posłyszymy zarzut taki, robiony szlachcie gubernij Litewskich, które pierwiéj od innych przekonywająco dowiodły, jak szczerze współczują, współczesnemu rozwojowi kwestji włościańskiéj.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

POGLĄD OGÓLNY.

Obfite śniegi opóźniają służbę pocztową; dotąd *nie otrzymaliśmy w Wilnie tekstu depeszy p. Thouvenel, wysłanych* d. 25 lutego do Turynu i Londynu; zbywa nam podobnież na tekscie a przynajmniéj wiarogodnym wyciągu odpowiedzi hr. Cavour; jedynym przedmiotem uwag dziennikarstwa europejskiego jest mowa z d. 1 marca. Wrażenie, jakie sprawiła, jest bardzo rozmaite. We Włoszech to wrażenie musiało być bolesne, a jednak dziennikarstwo tego kraju dojrzało już do tego stopnia, iż roztrząsa słowa cesarskie z pełnym godności spokojem. W Niemczech przyjęto mowę z nieufnością i obawą, aby zapowiedziane przyłączenie Sabaudji i Nizzy nie stało się początkiem polityki, zagrażającéj całości granic germańskich; najwięcéj przyczyniło się do potępienia rzeczonéj mowy w mniemaniu powszechnosci niemieckiéj, to właśnie, że prassa austryjacka przyjęła ją z widoczném zadowoleniem. W Anglji stanowcze wyrazy Napoleona w sprawie sabaudzkiéj wprawiły w największy kłopot ministrów, i dały oręż w ręce oppozycji, która niezaniechała jeszcze nadziei obalenia rządu Wighów. Jak nakoniec Francja słowa swojego władcy przyjęła, niełatwo to wiedzieć; poważniejsze dzienniki nie zechcą zapewne, tłumacząc wiernie myśl kraju narażać się na samobójstwa, zwłaszcza gdy atmosfera ministerjalna zdaje się być właśnie brzemienną gromami wymierzonemi na prassę; objaw wszakże pewnego wahania się w ocenieniu mowy tronowéj, zauważany w dzienniku rozpraw i Constitutionel zdaje się zapowiadać, iż ogłoszenie zdań o mowie cesarskiéj musiało być poprzedzone rokowaniami z dworem, i dla tego ledwie na trzeci dzień po otwarciu izb, wyżéj wspomniane dzienniki przemówiły. Najwłaściwsze i najsumienniejsze zdanie o tym ważnym akcie politycznym, wyrzekł Ruski Inwalid z d. 24 lutego. W rozbiorze swoim pojedyńczych miejsc mowy, umieszcza pełne sprawiedliwości uwagi, które tu dosłównie powtórzymy: „Cesarz przyrzeka,

---

По преобразованіи 4-хъ дворянскихъ уѣздныхъ училищъ въ гимназіи, въ тѣхъ же 27-ми заведеніяхъ 1858 г. . . . . . . 4909.

По преобразованіи еще 2-хъ дворянскихъ уѣздныхъ училищъ въ гимназіи; въ 27-ми же заведеніяхъ 1859 г. . . . . . 5365.

За тѣмъ въ продолженіи 3-хъ лѣтъ въ 27 заведеніяхъ прибыло 1046 учениковъ.

Переходное состояніе, всегда не нормальное и затруднительное, непрепятствовало однако увеличенію числа учениковъ 1046 человѣками, на 4319, т. е. почти $\frac{1}{4}$!

W

ПУТЕШЕСТВІЕ ПО ЗАМКОВОЙ УЛИЦѢ ВЪ ВИЛЬНѢ.

(Статья Павла Кукольника).

(Продолженіе.)

Достояніе фамиліи Радзивиловъ составляло первоначально имѣніе Мускики, бывшее, по преданію, собственностію Лездейки.—Имущество дома Радзивиловъ умножилось необыкновенно по выходѣ замужъ за князя Мазовецкаго Анны Радзивиллъ во второй половинѣ XV столѣтія. Радзивиллы осыпанные благодѣяніями своего шурина пріобрѣли имѣнія Гоніондзъ и Метели, а по вліянію его получили титулъ князей Римской имперіи. Впрочемъ основаніе непомѣрному богатству дома Радзивилловъ, положилъ Сигизмундъ Августъ, женясь на Варварѣ Радзивиллъ.—Онъ подарилъ братьямъ ея Николаю Черному Клецкъ, Давидгрудекъ и обширныя волости въ Польшѣ, а Николаю Рыжему Койданово и Белицу.

Владѣя съ незапамятныхъ временъ имѣніемъ Биржи, а потому занимая важнѣйшія мѣста въ государствѣ: канцлеровъ и гетмановъ, Радзивиллы получали безпрерывно отъ великихъ князей разныя имѣнія въ пожизненное владѣніе. Но главнѣйшимъ источникомъ умноженія ихъ колосальнаго имущества, были браки съ богатыми невѣстами. Такимъ образомъ въ концѣ XV вѣка Іосифъ Радзивиллъ женясь на Аннѣ Кишкѣ получилъ за ней въ приданое Несвижъ и другія имѣнія.—Княжна Катерина Острожская выйдя за Христофора Радзивилла принесла ему Себежъ и Невель.—Съ другою Анною Кишкою, внучкою первой, Христофоръ II Радзивилъ получилъ огромное богатство вмѣстѣ съ имѣніями Кейданы, Вижуны, Новое мѣсто, Цитовяны и другими.—Баснословное богатство Слуцкой княжны Софіи Олельковичевой перешло также въ руки Радзивилловъ, при выходѣ ея за мужъ за Януша Радзивилла.—Михаилъ Казиміръ Радзивилъ женясь на Катеринѣ Собѣсской, сестрѣ короля Іоанна III, пріобрѣлъ съ него огромное наслѣдство послѣ Жолкѣвскихъ и Собѣсскихъ. Михаилъ Казиміръ II Радзивиллъ чрезъ супружество съ Францискою Уршулей Вишневецкой, получилъ все наслѣдство послѣ фамиліи короля Михаила Вишневецкаго.—Въ концѣ XVI столѣтія подарены Николаю Христофору Радзивиллу имѣнія графа Илинича: Бѣлая, Чернявчица и Миръ. Огромныя суммы чистыми деньгами и множество драгоцѣнностей принесла съ собою въ приданое Марія дочь князя Молдавскаго Іереміи Могилы, племянника митрополита Петра Могилы, вышедшая за мужъ за Януша II Радзивилла.

Такимъ образомъ росло безпрерывно имѣніе этого знаменитаго въ Литвѣ дома, и достигло наконецъ такихъ исполинскихъ размѣровъ, что въ концѣ прошедшаго столѣтія Виленскій воевода Карлъ Радзивилъ имѣлъ въ своемъ владѣнію болѣе 200 т. душъ.

Въ этомъ домѣ происходили пиршества, на которыхъ изобиліе, или лучше сказать расточительность, доходили до баснословныхъ размѣровъ.—Въ 1730 году, когда городъ не пришелъ еще въ себя отъ частыхъ пожаровъ, голода и моровой язвы, князь Радзивилъ далъ въ кардиналіи великолѣпную редуту (балъ въ костюмахъ), на которую приглашена была вся знать цѣлой Литвы.—Для угощенія ихъ выписано изъ Риги и Кенигсберга 1000 марципановъ и 80 бочекъ вина.—Между масками отличался костюмъ Перуанскаго кацика, осыпанный такимъ множествомъ бриліантовъ, что (какъ выражается очевидецъ, описывавшій эту сцену) при нихъ блѣднѣло освѣщеніе. Праздникъ кончился въ 8 часовъ утра.

Какъ Николай Черный, такъ и Николай Рыжый были ревностные кальвинисты. Полагаютъ даже, что Черный старался всѣми силами поддерживать и распространять кальвинизмъ, чтобы сдѣлавъ его господствующимъ въ Литвѣ, отдѣлить ее такимъ образомъ совершенно отъ Польши, дабы эти два народа неимѣли ничего общаго, даже вѣроисповѣданія.—Но ихъ усилія окончились съ ихъ жизнію. Потомки Николая Чернаго скоро перешли въ католичество и даже одинъ изъ нихъ, Юрій, посвятилъ себя духовному званію и возведенъ на степень епископа и кардинала.—Но потомки Николая Рыжаго держились упорно кальвинизма, пока совершенно не прекратился ихъ родъ, и послѣдняя изъ него Людовика Каролина, влюбясь въ Филиппа герцога Нейбургскаго и выйдя за него за мужъ неприняла въ угожденіе ему католическаго исповѣданія.

Противъ кардиналіи, недалеко отъ коллегіумъ медикумъ находится домъ Савицкаго, о которомъ заставляетъ насъ вспомнить и прошедшее и настоящее.—Около сорока лѣтъ тому назадъ домъ этотъ принадлежалъ славившемуся въ здѣшней сторонѣ огромной и удачной практикой доктору медицины Шимкѣвичу, котораго имя старожилы вспоминаютъ до сихъ поръ съ уваженіемъ и благодарностію.—Изъ числа сочиненій оставшихся послѣ него достойны особеннаго вниманія, и въ свое время считались образцовыми, О дѣтскихъ болѣзняхъ и Хирургія, которая долгое время служила въ Вильнѣ единственнымъ руководствомъ для операторовъ.—Онъ издалъ также замѣчательное сочиненіе о пьянствѣ и принималъ участіе въ изданіи громкаго въ тѣ годы юмористическаго листка: Wiadomości Brukowe (Уличная газета).

Въ настоящее время въ этомъ домѣ живетъ современная достопримѣчательность — извѣстный своими учеными трудами, въ особенности по части археологіи, графъ Е. П. Тышкевичъ. Изданныя имъ: Взглядъ на мѣстную археологію (Rzut oka na zrzódła archeologii krajowéj 1842) и Археологическія изслѣдованія (Badania archeologiczne 1850) проложили совершенно новый путь къ изслѣдованіямъ Литовскихъ древностей. Кромѣ того изданы имъ Письма о Швеціи въ 2 т., Статистика Борисовскаго уѣзда и много статей въ разныхъ періодическихъ изданіяхъ. Сочиненія гр. Тышкевича носятъ отпечатокъ глубокомысленнаго и добросовѣстнаго изыскателя, и снискали ему имя заслуженнаго дѣятеля. Кромѣ поименованныхъ нами сочиненій, гр. Тышкевичъ напечаталъ въ Виленской Текѣ обширное сочиненіе о Р. К. монастыряхъ въ Литвѣ, а притомъ изданы имъ многія древнія рукописи. Но блистательнѣйшимъ подвигомъ его—это основаніе Виленскаго музеума древностей, которому онъ положилъ краеугольный камень, пожертвовавъ на этотъ предметъ богатое собраніе археологическихъ рѣдкостей и библіотеку, пріобрѣтеніе коихъ стоило ему двадцатилѣтнихъ трудовъ и значительной части его состоянія.—Благородный подвигъ увлекъ множество подражателей.—Со всѣхъ сторонъ сыпались приношенія и въ два года со времени основанія музеума, три огромныя залы, едва могли вмѣстить въ себѣ жертвы похвальнаго стремленія къ обогащенію новаго учрежденія. Вѣнценосный покровитель просвѣщенія благоволилъ удостоить музеумъ особенной почести, поручивъ попечительство надъ нимъ Августѣйшему своему Наслѣднику Государю Цесаревичу Николаю Александровичу. При такомъ благотворномъ содѣйствіи къ успѣхамъ музеума, какихъ счастливыхъ послѣдствій можно и должно ожидать въ судьбѣ его.

(Продолженіе впредь).

iż wszystkie zawikłania ukończą się w drodze pokoju. Miło jest wierzyć téj obietnicy tém bardziéj, że ziszczenie jéj zupełnie od Francji zależy. Z historycznego przeto stanowiska wsłuchajmy się bez namiętności w niektóre okresy mowy cesarskiéj, zwiastujące nam przyszłe rozwiązanie doli włoskiéj. Napoleon wyraził, że panującą myślą traktatu w Villafranca, był warunek zupełnéj prawie niezależności Wenecji, za co arcyksiążęta mieli wrócić na swoje trony. Poczytujemy za powinność uczynić tu uwagę, że w Villafranca nie było traktatu, lecz tylko punkta przedugodne, na zasadzie których stanął późniéj ostateczny traktat zurichski. Dowiadujemy się obecnie po raz pierwszy, jaka myśl była panującą w Villafranca, i jesteśmy bardzo wdzięczni za tę naukę. Wszakże ze wszystkich odezw austryjackich nie okazuje się, aby kiedykolwiek to państwo myślało uczynić Wenecję prawie niezależną. Jeżeli w ustnéj rozmowie cóś podobnego wyrzeczono, z żalem jednak postrzegamy, iż nie umieszczono téj obietnicy w zawartym traktacie, i Austrja ma prawo zupełnie ją odrzucić.

Zresztą mowa naucza, że ta myśl nie została ziszczoną; dla czego zaś wyraźnie nie powiedziano,na które z trzech wojujących państw spada wina tego zawodu? To musi do czasu zostać tajemnicą, dopóki jéj nie odsłoni parlamentowa błękitna księga. Może dały do tego powód zdarzenia, na jakie patrzyliśmy w środkowych Włoszech. Owoż, kiedy Europa już myslała,że Francja i Anglja porozumiały się we wszystkich szczegółach, że dla zachowania tylko urzędowéj formy żądać będą powtórnego głosowania co do ich woli złączenia z Piemontem, nagle mowa cesarska zapowiedziała królowi Sardyńskiemu nowy programmat działania a mianowicie: „prowincjom, proszącym o zjednoczenie z Piemontem dać przychylną odpowiedź; zachować udzielność Toskanji; zachować poszanowanie dla praw zasadniczych tronu papieskiego.“ Dać przychylną odpowiedź prowincjom znaczy, podług naszego zdania, zgodzić się na ich prośby. Ale one proszą zjednoczenia swego z Sardynją, tu zaś wtóry punkt programmatu, wymaga udzielności Toskanji. Nadto niepowiedziano na czyję korzyść wypadnie ta udzielność? Czy arcyksięcia austryjackiego, czy książęcia Napoleona, czy książęcia Sabaudzko-carignańskiego, czy książęcia Genuy? Mowa cesarska była wyrzeczona nie do samych deputowanych, lecz do całéj Europy, która pewno życzyłaby znaleść wyjaśnienie zagadki. Nakoniec i trzeci punkt programmatu wtrąca nas w podobnąż niepewność.

Polecono Sardynji poszanowanie dla zasadniczych praw papieża; lecz Pius IX nie zna innych, prócz tych, z jakich korzysta od r. 1815. Dziś Romanja prosi o zjednoczenie z Sardynją, pierwszy punkt programmatu mówi, że należy dać téj prowincji przychylną odpowiedź, t. j. zgodzić się na jéj prośbę.

Depesza telegraficzna uwiadamia,że rząd piemontski zamierza zająć Marchję i Umbrję które wynurzyły podobneż życzenie, za co papież grozi Wiktorowi Emmanuelowi klątwą. Jakże tu wykonać warunek programmatu szanowania zasadniczych praw papieskich?

Co do Sabaudji i Nizzy, mowa otwarcie twierdzi że to nabycie jest niezbędne dla bezpieczeństwa Francji, skoro Sardynja stanie się dziewięciomiljonowém państwem. Z tych słów jasno, że gabinet paryzki nie zajmuje do rachunku 3 miljony Toskańczyków i tylko za Sabaudję i Nizzę daje Parmę, Modenę i Romanję.

Z tych uwag okazuje się widocznie, że nowy programmat jest dziełem tajemniczém, złowrogiém i w niebezpieczeństwa wszelkiego rodzaju płodném; wszakże wytrwałość Włochów i prawość króla Wiktora Emmanuela jeszcze i ten raz trudnościom położenia podołać potrafią.

F R A N C J A.

Paryż, *d. 28 lutego.*

Monitor ogłasza znaczną liczbę dekretów,nakazujących wykonanie praw pożytku powszechnego. Wczoraj umieszczony został dekret o drogach rolniczych; ta nazwa wymaga pewnego objaśnienia. Francja,lubo mieści na małéj przestrzeni ogromną ludność,ma jednak wielką liczbę tak zwanych nieużytków. Cesarz Napoleon już w początkach swego panowania zwrócił na to uwagę i założył osadę rolniczą w Sologne, miejscowości,pokrytéj bagnami i trzęsawicami, które nie tylko że były zupełnie bezpłodne, ale wyziewami wśród upałów letnich szerzyły choroby w okolicach. Przeprowadzone drogi i kanały, osuszając tę przestrzeń, dozwoliły zamienić ją na pola i łąki, uprawiane dziś przez osadników, znajdujących się w kwitnącym stanie. To co dokonane było z osobistych zasobów Cesarza w Sologne, ma się dziś spełnić w Brenne (w departamencie Indre) leżącym w obwodach Blanc i Chateauroux. Przestrzeń zajmuje około 800000 hektarów; niegdyś okryta lasami, przerznięta strumieniami, sławna była ze swoich pastwisk. Lecz wycięcie lasów,zmieniwszy spady wód, potworzyło wiele stawów i bagnisk, tak że cała ta przestrzeń zginęła dla rolnictwa; idzie więc teraz o jéj osuszenie i uczynienie sposobną do uprawy, tym końcem dekret porucza ministrowi rolnictwa przeprowadzenie tak zwanych dróg rolniczych w rozciągłości 225 kilometrów; co najskuteczniéj przyczyni się do osuszenia bagnisk, które dotąd wydawały tylko pijawki.

Paryż, *d. 1 marca.*

Korespondent dziennika le Nord czyni następne uwagi nad mową Cesarską: ludzie obdarzeni głębszém pojęciem politycznem, a życzliwi cesarzowi znajdują, że tam, gdzie cesarz mówi o poruszeniach klerykalnych, o reformach skarbowych i przeciw-zakazowych, myśl jego jest swobodna, mądra i wzniosła. Tam zaś, gdzie mu przyszło dotknąć znaczenia woli ludu we Włoszech, mówi pod wpływem not dyplomacji zagranicznéj i jakby usiłował przypodobać się jéj wymaganiom. Dla tego też o Piemoncie wyraził się z żywością, którą zauważali wszyscy wiedzący, ile cesarz w doborze wyrazów jest roztropny i trafny. Widocznie w téj części mowy cesarz uległ wpływom dyplomatycznym. Austrja i jéj poplecznicy we Włoszech, a zwłaszcza Neapol, widząc, iż niepodobna przywrócić restauracji i stanu rzeczy jaki istniał przed wojną, przeświadczeni o niemożności obalenia zasady nieinterwencji, myśleli, że można dójść do tegoż samego wypadku, oskarżając Piemont o chciwość, i przygotować mu tą drogą trudności na przyszłość. Przekładali więc,że Piemont zetknąwszy swoje granice z granicami Neapolu i Rzymu, podżegając ludności, co tak doskonale umie hr. Cavour, niéma nic niepodobnego aby Król Wiktor Emmanuel nie stał się wkrótce królem Rzymu,obojga Sycylji, czyli raczéj królem Włoskim. Możnaby na to odpowiedzieć, że dla uniknienia téj ostateczności panujący w Rzymie i Neapolu powinniby zmienić tryb rządzenia, okazać się władcami sprawiedliwymi i rozumnymi, prawdziwymi książętami włoskimi, nie zaś ciemiężcami. Cokolwiekbądź, rozumowanie dyplomacji austryjacko-neapolitańskiéj było zręczne i zdradzieckie. Austrja wprawdzie oświadcza rezygnację, ale wiadomo, że to państwo jest najniebezpieczniejsze, kiedy udaje rezygnację i pokorę. Łatwo téż było przekonać cesarza, iż utworzenie jednolitego królestwa włoskiego może stać się z czasem niedogodném dla Francji, wytrwałość zaś, śmiałość i duma hr. Cavour nadały tym przestrogom wiele prawdopodobieństwa; nakoniec odwieczne podania fałszywéj polityki wersalskiéj, aby nie dozwalać otoczyć Francję silnemi państwami,wywarły też wpływ odpowiedny. Owoż rada, aby przez utworzenie osobnego państwa Włoch środkowych oddzielić Piemont od krajów południowych półwyspu, sprawiła swój skutek. Słowem miejsce mowy Cesarskiéj o sprawach Włoskich zdaje się, że z wielkiém zadowoleniem było przyjęte przez ciało dyplomatyczne. Skutek jednak w zastosowaniu jest nader wątpliwy.

Inny korespondent tegoż dziennika uważa, że złączenie księstw Parmy i Modeny zdaje się być stanowczo postanowionem, na mocy zasady,przyznającéj Piemontowi prawo przyjęcia pod swoje berło krajów, które poddadzą się mu dobrowolnie. Ciekawa rzecz; jak Napoleon wyrozumuje, że wyżéj wspomniana zasada nie stosuje się do Toskanji. Względy strategiczne, przywiedzione w pamiętnym jego liście do Wiktora Emmanuela, niemogą w prawie publi-

---

DZWONY NA GŁUCHYCH.

Jeszcze salony jaśnieją rzęsistem światłem, jeszcze muzyka grzmi hucznie, a upojeni jéj dźwiękiem, owiani odurzającą atmosferą balu, zapamiętali tancerze, w gorączkowym szale dobywają reszty sił, aby użyć aż do przesytu ostatniéj chwili wesołości, serca uderzają przyśpieszonem tętnem, rozmarzone głowy bujają myślą w fantastycznym świecie złudzeń....

W tém zegary poważnie wygłosiły północ, i przeciągłym chorem odezwały się ze wszystkich wież kościelnych owi śpiżowi heroldowie chrześcijaństwa — dzwony, i zagrały hymn zwycięztwa ducha nad ciałem..... I w jednéj chwili ustaje gwar, gasną światła, milknie muzyka, wszystko pierzcha, zrzuca z siebie jaskrawą szatę: bo nastał czas skruchy, żalu, pokuty, bo gdy dzień zaświta, ukórzone głowy posypią się pokutnym popiołem i przypomnienie nicości głęboko przemówi do duszy...

Dzwony, jakże wielkie ich znaczenie dla chrześcijanina! One zwołują wiernych do domu Bożego, one potrzykroć co dzień wzywają do wspólnéj modlitwy, one są zwiastunami radośnych wieści, one głoszą śmierć brata— chrześcijanina, — one głoszą zmartwychwstanie Boże!

Monotonne uderzenie dzwonu, odbija się w sercu każdego inaczéj, wywołując radość i smutek, spokoj i udręczenie, nadzieję i rozpacz...

Dzwony na głuchych! któż głuchy? czyż oddawszy się zabawie człowiek może zapomnieć, że jest czas, chwila, w któréj duch nasz ulata, wyrywa się z tego padołu płaczu, w świat inny, w świat duchowy; wszak to nie trąba archanioła na sądzie strasznym, powołująca nas do innego życia; dzwony odrywają nas tylko na czas jakiś od świata, zabaw, przyjemności.

Chwila ta, to tryumf Boskiéj religji naszéj. Jakże wielkie czyni wrażenie na duszy chrześcjanina! Ileż to dziwnych i żywych obrazów nasuwa w myśli człowieka!

Rzućmy okiem na ten kalejdoskop życia. Oto, w ciemnym i zimnym kątku na poddaszu, leży ojciec rodziny, wyrobnik. Śmiertelna bladość pokrywa twarz jego, ciemno paląca się łuczywa rzuca kiedy niekiedy żywszy blask na nagie ściany i sędziwe oblicze umierającego; on się modli, on ma nadzieję,— uśmiech błogi krąży na schorzałem licu, a łagodny wzrok zwrócił na żonę i dzieci, otaczające łoże jego. O jakże inne wrażenie, wywiera ten dźwięk ponury na tę biedną rodzinę. Dla nich niema karnawału, im przypominać o Bogu nie trzeba, smutek zaległ ich serca, bo mają śmierć przed oczyma— dla nich życie ojca to ich życie— bo wiedzą, że z jego śmiercią zacznie się dla nich życie nędzy— życie żebracze, bo on pracą swą żywił całą rodzinę. W tém uderza dzwon — dzwon jeszcze straszniejszy, bo tuż nad głową umierającego— głos silny, przenikliwy, okropny, jakby powołujący go do siebie i obiecujący zakołatać sercem swém nad grobem jego. Wszyscy, jakby pociągnięci niewidzialną siłą, padli na kolana i proszą o zdrowie i życie dla ojca.

O! gdyby ten obraz stanął przed oczami naszych strojnych dam w chwili, gdy upojone próżnością przechodzą przez salon, by zwrócić oczy na kosztowność swéj sukni, gdyby całą wymową nędzy uderzył w te zimne serca, możeby one zadrgały współczuciem, choćby przez drażliwość nerwów wzbudzonem, możeby niejedna twarz zapłonęła prawdziwym rumieńcem, i możeby w téj chwili zlękła się téj próżności — na samą myśl, że za jedną suknię, co mówię, za jedno jéj ubranie, cała ta rodzina rok cały przeżywić by się mogła i zdrowie by powróciło w wyniszczone od pracy ciało biedaka.

Tu znowu dwoje szczęśliwych marzy o przyszłości—dla nich zabaw świata nie trzeba. Oni żyją w sobie i dla siebie, tworzą sobie świat inny, uroczy, szczęśliwy; czy się zaś zmieni w rzeczywistość? czy nie? nie chcą i pomyśleć o tém, niechcą truć chwil szczęśliwych.

W tém uderza północ i dzwon żałośny, tęskny, jęczący odzywa się w powietrzu, jakież uczucia przejmują ich serca? każde uderzenie dzwonu biorą za przepowiednię szczęścia, miłości, pomyślności, nie przypuszczają, że dzwony te mogą i nieszczęście wydzwonić; czegoż mają się lękać? Wszak uczucia ich tak czyste, miłość tak szczera,—dziś są razem, a jutro?... Dla czegoż by to jutro miało ich trwożyć, wszak szczęście ich z czystego zrzódła wypływa.

Oto druga para z tém samem uczuciem w sercu; lecz bez nadziei przyszłości. Każde uderzenie dzwonu, odzywa się jękiem w ich piersi, ten dzwon zdaje się zwiastować im ostatnią godzinę ich szczęścia, gasi ostatnią iskierkę nadziei. Bóg i modlitwa—ostatnia ich ucieczka.

Patrzmy, oto ubogie mieszkanie biuralisty. Po całodziennéj pracy wrócił ze smutną myślą, że w dniu przeznaczonym do uciech i zabaw, on żadnéj przyjemności żonie i dzieciom zrobić nie może; bo przy całem mozolnem staraniu, ledwie na chleb powszedni zarabia. Tkliwym uściskiem chce wynagrodzić to poczucie ubóstwa, a łza która mimowoli zabłysła w oku, zdradza tajemną boleść téj chwili. Zasiedli do ubogiéj wieczerzy, aż tu niespodziane przysmaki zjawiają się na stole, owoc oszczędności kochającéj żony. Smutek zamienia się w błogie rozrzewnienie i promyk szczęścia, zaświecił nad tą ubogą rodziną.

Zajrzyjmy jeszcze do salonów. Cały miesiąc zabaw, zabiegów, zbytków, próżności, przerywa jedno uderzenie dzwonu. Głos jego jakże złowieszczy i szyderczy dla tych wszystkich,co tylko zewnętrzną ułudą chcieli położyć podstawę całéj przyszłości dla swoich córek, chcieli tą wystawą ich wdzięków i sukień zyskać im opiekunów i towarzyszów całego życia.

Jakże znów północ popielcowa przykre sprawia wrażenie na tych panach, co to kłamanem uczuciem chąc zwrócić ku sobie serca bogatych dziedziczek, widzą, że te głuche na ich westchnienia, mogą ulecieć razem z karnawałem — i wszystkie zabiegi stracone i stracone te tysiące, które tak troskliwie obliczało się. Smutny to obraz targowiska uczuć!

Dla czego młodzież nasza, szuka dziś złota i wykształcenia tylko salonowego, aby tém zastąpić wykształcenie serca i umysłu? Winą temu jest w części wychowanie kobiet, skierowane do tego, aby młoda panna mogła być wystawioną na popis i jaśnieć w salonie. Oddalona od matki i oddana na pensją, nie oceni, nie pokocha życia domowego, do którego każda z nas jest stworzoną.

Cóż więc dziwnego, że młodzież nasza, widząc, jak większa część dziewic przyzwyczajona do strojów i zbytku, do życia po za obrębem domu,nie przypuszcza wyjątków, których mamy wiele,— lęka się, aby i wybrana jego niehołdowała temu bożkowi, a choć czasem serce i zabije mocniéj pod pugilaresem, ten przypomina mu zaraz, że on jego panem, i że on jeden może utrwalić spokój domowy. Cnota więc i przymioty serca i duszy zostają nieocenione, a świat i złoto górę bierze.

W karnawale bawią się u nas. Lecz czy wesoło?—niewiem! — Porównajmy zabawy nasze z zabawami ojców naszych. Serdeczna gościnność, kuligi, maskarady, radość biegła od domu do domu, jedni odwiedzali drugich po kolei, każden się bawił, każden czuł, że to karnawał, nie było przymusu i zbytku, przyjmowano czém Bóg dał, czém chata bogata, dom i serce gospodarza zawsze dla gości były otwarte, wszędzie przebijała się szczerość, serdeczność, ochota, swoboda. Nic więc dziwnego, że na widok skromnéj dziewicy, serce młodzieńca zabiło silniéj, nie liczył on jéj posagu, bo wiedział, że żona nie przyniesie mu wydatków, a przy pracy i miłości, chleba Bóg da. Szli za pociągiem serca, padali do nóg rodzicom, a Bóg im błogosławił. Wesołość panowała w zamku, we dworze, w wiosce, w chacie, wszędzie bawiono się ochoczo, hucznie. Dla tego to, gdy dzwony na głuchych obiły się o ich uszy, każden rzucał z ochotą zabawy, a równo z uderzeniem północy, śród ogólnéj wesołości, spożywano postne potrawy. Wieleż to niespodzianek przygotowywały gospodynie na północ popielcową. W niektórych domach wnoszono wazę, z któréj wylatywał ptaszek, a zostawała ryba. W innych wjeżdżał przebrany jeden z domowników na zrobionym zgrabnie koniu przedstawiając „zapust“; w jednéj ręce trzymał w woreczku popiół z przywiązanym śledziem, drugą hamował rumaka, a pohasawszy po izbie, zapowiadał swój zgon, potrząsał popiołem i pokazywał śledzia.— A wieleż to zwyczajów zaginęło, wieleż to niedoszło do nas, a wiele mimowolnie zapomnieliśmy!

Nazajutrz szli do kościoła, a po wysłuchaniu ze skruchą mszy świętéj posypywali głowy popiołem i rozumieli dobrze te słowa: „proch jesteś i w proch się obrócisz“, do słów tych zastosowywali życie swe i tak przebywszy post— doczekali się Wielkiéj nocy, a rok za rokiem biegł im szybko, błogo i szczęśliwie.

Dziś zabawy odbywać się muszą podług form przywiezionych z wzorami ubiorów, zwyczaje narodowe niknąć zaczynają, schodząc po stopniach towarzystwa coraz niżéj, a zbytek podzielił społeczność na klassy i położył linje demarkacyjne między niemi, grożąc banicją temu, kto je przekracza.

Północna pora, gwar gasnącego karnawału, nasunęły mi te obrazki i wywołały te smutne myśli. Przebaczcie mi tę jeremjadę,— nie żółć mi ją dyktowała. Ale któż tego nie widzi, że te pierwiastki zepsucia, nie z naszéj natury wypływają, są one obce, bo nam narzucone.

Puszczono wprawdzie w niepamięć wiele cnót i zwyczajów ojców naszych; lecz w wieluż to miejscach, zachowała się i pielęgnuje iskra staropolskiéj gościnności. Bóg da, wrócimy jeszcze z radością do tego, co niektórym z nas teraz się śmiesznem wydaje,—co nazywamy zabobonem, ciemnotą. Instynkt zachowawczy czuje, że życie nasze, to tradycja, życie rodzinne, w nich podstawa bytu i przyszłości. *Niech tylko dzwony nie dzwonią na głuchych!...*

GALWJA.

cznem mieć żadnego znaczenia, dla czegożby zasada głosowania powszechnego miała być obowiązującą w Parmie i Modenie, a bezsilną w Toskanji?

WŁOCHY.

Florencja, *23 lutego.*

Przygotowania wyborów do parlamentu narodowego są bardzo czynne, i władze i lud z równą żywością krzątają się; łatwo więc przewidzieć, że wybory odbędą się w duchu narodowym, tak że najmniejsza wątpliwość co do ostatnich życzeń ludu nie będzie mogła mieć miejsca. Baron Ricasoli ani na chwilę nie spuścił z uwagi sprawy złączenia i prowadzi rzeczy statecznie w tym kierunku, już zaczepnie, już odpornie, stosownie do obrotów stronnictw przeciwnych, a zawsze w najściślejszem porozumieniu z hrabią Cavour, którego poufni ciągle są w ruchu między Turynem i Florencją, aby zgodność w działaniu obudwu ministrów utrzymywać. Zapusty odbyły się gwarnie, Corso był ożywiony, bale maskowe świetne, przyjęcie u książąt Strozzi i innych panów wspaniałe dowiodło, że jeżeli tutejsi bogacze zechcą wystąpić, łatwo zapomnieć można o przepychu dworu. Mimo to wszystko, wesołości nie było, jakaś troska ciężyła nad umysłami. Dwa tygodnie temu sprawa złączenia zdawała się już w najdrobniejszych szczegółach być załatwioną, tymczasem dzisiaj lękają się, aby jej na długo odłożyć nie przyszło. Pan Montanelli, wróciwszy z Paryża, utrzymuje że cesarz złączeniu nie sprzyja. Stronnictwo przeciwne Piemontowi podnosi głowę, tak zwane bonapartystowskie (które z resztą w czasach najświetniejszych nadziei dla sprawy złączenia stale powtarzało, iż cesarz na utworzenie nowego państwa Włoch środkowych przyzwoli, ale nigdy na wcielenie Toskanji do Piemontu) głośniéj przemawiać zaczyna. Dodajmy do tego małe niepokojące demonstracje np. w ostatni wtorek zapustny, mieszkający tu z liczną rodziną książe Bonaparte ukazał się na Corso w otwartym powozie, wnet ogromny tłum ludu otoczył go i zasypał bukietami fijołków, a chociaż ta demonstracja przygotowana i zapłacona była, książe udał wielką trwogę, kwiaty z powozu powyrzucał i oddalił się z wielkim pośpiechem; że zaś na kilka dni przed tém nierównie świetniejsza demonstracja odbyła się dla Barona Ricasoli, chodziło więc, aby dzisiejsza tamtą przewyższyła. Nie udało się to, ale zawsze widać, że są ludzie co pracują w kierunku wstecznym, wszakże ten kierunek niema za sobą spółczucia ludu toskańskiego.

(*Pr. Ztg.*)

d. 24 lutego.

Rząd toskański ogłosił w monitorze dekret wydany d. 20 b. m. którym zakazane zostały następne dzienniki: *Civilta Catolica, l'Armonia della Religione, della Civilta, il Cattolico, il Piemonte i il Campanile.* Powody wyrażone w dekrecie, że wspomniane pisma czasowe trwożą sumienia, mieszają wieczne prawdy religji z przemijającemi sprawami ziemskiemi, znieważają błędami wiarę i cywilizację, nieoszczędzają obelg ani dla rządów ani dla ludów, a między innemi nawet dla obrońcy Rzymu, naszego najjaśniejszego sprzymierzeńca Cesarza Francuzów, niezdają się być dosyć przekonywającemi, aby rząd wolny miał uciekać się do podobnych środków surowości; jakoż rzeczony dekret źle sprawił wrażenie. Oprócz dzienników zakazany został obieg w kraju broszur, wychodzących w Rzymie i w innych miejscowościach państwa papieskiego. Zapowiedziane kary na wykraczających są więzienie od 1 do 8 dni i grzywny od 50—300 liwrów włoskich.

Cała ludność zdaje się pragnąć złączenia z Piemontem. Robotnicy na drodze żelaznéj w Arezzo złożyli się na sporządzenie chorągwi narodowéj. Ciż robotnicy w ostatni dzień zapust, pod przewodnictwem swego zwierzchnika, mając muzykę na czele, udali się do municypalności w Pontassieve, dla złożenia pieniężnéj ofiary na kupno miljona karabinów. Dnia 16 lutego włościanie okolic Montepulciano, z podobnąż uroczystością i w podobnymże celu zebrali się w powyższém miasteczku, gdzie ich przyjęto z radośnemi okrzykami, na cześć króla, jedności i niepodległości Włoch. Mieszkańcy miasteczka Castello w państwie kościelném zamierzali udać się do San Sepolcro, gdzie przygotowane było widowisko sceniczne, na dochód zakupienia miljona karabinów, lecz ponieważ władze miejscowe zabroniły im udać się do San-Sepolcro, leżącego w kraju toskańskim, przeto zebrawszy między sobą składkę, odesłali ją do urządzającego widowisko.

Turyn, *d. 27 lutego.*

Król Wiktor Emmanuel powrócił dzisiaj o godz. 2½ w nocy do swojéj stolicy. Towarzyszył mu książe Sabaudzko-Carignański. Hr. Cavour wyjechał z Mediolanu do Cremony z hr. Araldi. Ztamtąd przeprawiwszy się przez Pad i rozmówiwszy się z p. Farini wróci do Turynu.

d. 1 marca.

Jeden z zaufanych agentów Króla Wiktora Emmanuela dowiedział się, że na d. 23 Lutego, na radzie ministrów, Cesarz Napoleon postanowił Toskanję i Legacje wyłączyć od wcielenia do Piemontu, oraz że na d. 24 p. Thouvenel otrzymał rozkaz wygotować stosowną depeszę i wyprawić ją posłowi francuzkiemu panu Talleyrand do Mediolanu. To ważne pismo dopiero nazajutrz t. j. 25 z Paryża zostało wysłane. Tymczasem hr. Cavour dniem wprzódy ostrzeżony, że wkrótce urzędowa depesza nadejdzie, opuścił Medjolan wnet po balu 25-go, i aby go nie tak łatwo można było wynaleźć, rozpoczął objazd prowincji, i udał się do Cremony i Placencji, gdzie miał sposobność rozmówić się z p. Farini, i, niezważając na groźby Francji, zapowiadającéj cofnienie wojsk swoich z Lombardji, rozesłał swoje instrukcje w rzeczy wyborów. Hr. Talleyrand odebrał depeszę w Mediolanie d. 27, udał się więc natychmiast do Turynu dla odczytania jéj hrabiemu Cavour, lecz d. 28 jeszcze go tam nieznalazł, a tym czasem w Paryżu czekano z najżywszą niecierpliwością na odpowiedź, która ledwo 29 nadeszła; że zaś nie była stanowczą, ztąd i cesarz w mowie tronowéj nie mógł jasno wytłumaczyć się w téj mierze.

(*Pr. Ztg.*)

ANGLJA.

Londyn, *d. 1 marca.*

Wkrótce ma być zawarty traktat między Anglją i Francją w rzeczy dozwolenia dobrowolnéj emigracji robotnikom Indyjskim do osad francuzkich.

Lubo Francja nie jest bardzo zamożną w kolonje, posiada jednak ważne i żyzne kraje podzwrotnikowe. Właściciele plantacji cierpią niedostatek robotników, bez których najszczęśliwiéj położone co do klimatu, najpłodniejsze co do urodzajności ziemie, byłyby tylko martwą własnością. Z tych przyczyn starali się, na wielkich targowiskach ludzi w Afryce, skłonić murzynów za umówioną opłatą do dobrowolnéj emigracji. Dopuszczając najlepszą wiarę w tych umowach, nie mogły one uniknąć pozoru handlu niewolnikami, handlu tak uroczyście potępionego przez wszystkie państwa chrześcijańskie. Rząd Angielski czynił w téj mierze stosowne przełożenia francuzkiemu i otrzymał odpowiedź bardzo rozsądną: Nie frymarczymy niewolnikami, nie oszczędzamy żadnych ostrożności, aby emigranci żyli w naszych osadach zupełnie jak ludzie wolni, lecz koniecznie potrzebujemy robotników, ściągamy więc ich zkąd możemy. Anglja ma nad nami przewagę, mogąc między coolisami indyjskimi znaleźć tylu robotników ile ich zażąda, jeśliby i nam wolno było za umową wyprowadzać z Indji pracowników, znieślibyśmy natychmiast systemat afrykański i z tego powodu nigdy niewyniknąłby żaden spór między obudwóma państwami. To oświadczenie zdało się lordowi Derby tak właściwém, że natychmiast rozpoczął rokowania względem dobrowolnéj emigracji coolisów, rząd zaś teraźniejszy popierając je, bliskim jest zawarcia ostatecznego układu. Na mocy traktatu, Francuzi będą mieli prawo postanowić agencje emigracyjne w różnych miejscowościach naszego wschodniego państwa i zasilać swoje osady robotnikami indyjskimi. Zasadniczym warunkiem tego dozwolenia, jest zupełna tożsamość przepisów dla osadników francuzkich z temi, jakie obowiązują osadników angielskich, tak, iż równa opieka osłaniać emigrantów będzie w osadach jednych i drugich. Porównywając położenie coolisów w Indji z tém, jakie ich czeka na wyspach francuzkich, opór w dozwoleniu emigracji byłby fałszywą filantropją.

Książe Albert roztrząsał rozmaite podane projekta, ściągające się do wystawy powszechnéj, mającéj odbyć się w Londynie w r. 1862. Summa na to potrzebna, wynosi 250,000 fun. sterl.

Londyn, *d. 2 marca.*

Na dzisiejszém posiedzeniu izby wyższéj, lord Woodhouse złożył papiery odnoszące się do Sabaudji.

W izbie niższéj, sir R. Peel oświadczył, że dane wyjaśnienia przez lorda J. Russel w rzeczy Sabaudji znajduje niedostatecznemi; chciałby wiedzieć, czy Francja ma objąć wszystkie przejścia alpejskie. Widocznie Cesarz zamierza wcielić Sabaudję, niezważając na to, co inne mocarstwa powiedzą. Napoleon zawiódł Anglję, która wielkie ustępstwa w widokach politycznych i handlowych poczyniła. W ogólności, mówca w gwałtownych wyrazach powstaje przeciw Cesarzowi Francuzów. Bright przygania sposobowi, w jakim Peel odzywa się, twierdząc, że tak namiętny język więcéj psuje niż pomaga, bo jeśli okaże się, że Sabaudja złączenia pragnie, cóż to Anglja ma obchodzić? Niech lepiéj Sabaudja zginie, niż żeby miało przyjść do wojny między Anglją i Francją. Manners twierdzi, że ta sprawa Anglję wielce obchodzić powinna. Paget znajduje dowodzenia p. Bright pełnemi egoizmu. Milnes utrzymuje, że Sabaudja pragnie złączyć się z Francją. Russel mówi, że jeszcze zdania o mowie Cesarskiéj wynurzyć nie może, ponieważ zna ją dopiero z telegraficznych wyciągów. Dziś jeszcze poseł francuzki zapewniał, że Cesarz ma zamiar w téj okoliczności znieść się z wielkiemi mocarstwami. Cesarz wcielenie znajduje potrzebnem, lord Russel jest przeciwnego zdania. Europa ma być zapytaną, dla tego wynurzenie zdania przez parlament byłoby niewczesném. Lord Cowley otrzymał dziś zapewnienie od p. Thouvenel, że chociaż o tém w mowie niema wzmianki, jednak Cesarz zażąda powszechnego głosowania, i że wcielenie nie nastąpi przeciw woli ludu.

AUSTRJA.

Wiedeń, *d. 27 lutego.*

Cesarz rozciągnął dostojność hrabiowską, udzieloną niegdyś banowi Kroacji feldzejgmejstrowi Jelłaczyc, na braci jego, Jerzego i Antoniego.

Gmina węgierska wyznania augsburskiego w Peszcie uchwaliła, iż niezważając na postanowienie ministerjalne z d. 10 Stycznia trzymać się będzie dawniejszéj organizacji kościelnéj.

Pojednawczy język paryzkich półurzędowych dzienników odezwał się w obozie austryjackim. Dziennik frankfurtski, zapędny obronca zasad wyznawanych w Austrji, i który niedawno, niemogąc znaleźć dobitniejszego wyrażenia nazywał politykę Napoleona polityką prób, zgadza się nakoniec, że i ta polityka bywa niekiedy potrzebną, zapewne byle doprowadziła do tych samych naszych, jak polityka austryjacka. »Jesteśmy tego zdania, że mocarstwa niepowinny stronić od trybu postępowania, przyjętego przez Francję, byleby to usunęło powikłania włoskie. Napoleon przyjął posłannictwo doprowadzenia do równowagi wymagań wieku z warunkami porządku społecznego. Zaprzeczyć niemożna, że Europa uznała i potrzebę i wczesność tego posłannictwa. Dobrze więc uczyni, jeśli go tamować niebędzie pytaniami podrzędnemi i przypadkowemi, jakie rodzą się niekiedy przy załatwieniu pytań głównych i żywotnych. Nieomieszkamy więc zapisywać tych przypadłości; niebędziemy ukrywać przed naszymi czytelnikami zdarzeń, jakie zachodzą w przejawach mniéj lub więcéj europejskich, łączących się z zasadniczą ideą rządu cesarskiego; zwrócimy ich uwagę na następstwa szkodliwe z polityki za daleko w próbach posuwanéj. Lecz musimy uznać potrzebę téj polityki prób w danéj chwili dziejowéj, kiedy chodzi o wprowadzenie nagłących reform w systemacie europejskim, na podstawie równowagi téj części świata. Tymczasem życzymy, aby Francja unikała wiązać sobie ręce jakto uczyniła w Plombières w sprawie włoskiéj, i późniéj przez manifesta, które musiano odwoływać w skutek wypadków potężniejszych niż cesarz Napoleon. Zdaje nam się być koniecznie potrzebném, aby zasadnicza idea cesarska górowała nad doświadczeniami.« Widocznie dziennik frankfurtski przypomina umowę hr. Cavour z Napoleonem w Plombières zawartą, iż w zamian za Lombardję i Wenecję Francja miała otrzymać Sabaudję i Nizzę, tudzież rozgłośną odezwę zapowiadającą wyzwolenie Włoch od Alp do Adryjatyku, któréj sam cesarz Francuzów niewiadomo dla czego odstąpił. Prawdziwa polityka próby!!

W liście z Wiednia dnia 24 lutego czytamy »Austrja jest chorą, niebezpiecznie chorą; niech Bóg uchowa, aby ci, do których należy w państwach monarchicznych użycie środków zaradczych, dali się uwieść złudzeniu, co do istotnego stanu choroby. Cała organizacja jest w rozstroju, a ręce domowe i obce pracują nad trumną, w któréj ma być pogrzebiony dziedzic Rudolfa Habsburga. Zewnątrz bez władzy, bez poważania, bez sprzymierzeńców, zajmuje stanowisko odosobnione w Europie. W kraju skarbowość zniweczona, zarząd kosztowny, zagmatwany pisaniną i manją rządzenia wszystkiem. Wojsko waleczne, wierne, lecz upadłe na sercu, przez klęski włoskie upokorzone w uczuciu sprawiedliwéj dumy. Nieufność powszechna, niezadowolenie we wszystkich warstwach społeczności. Zawiść i nienawiść narodowości między sobą. Oto jest położenie Austrji!«

(*Nord*)

PRUSY.

Berlin, *d. 2 marca.*

Pytanie Sabaudzkie żywo zajmuje Prusy, jako mające pewien związek z pytaniem nadreńskim. Wiadomo, że jednym i tymże samym traktatem unieważniono traktat 1814 r., i granice państwa francuzkiego doznały znacznego uszczerbku; ponieważ więc Napoleon III głośno zapowiedział, że od strony Włoch powagę traktatu 1814 r., przywrócić zamyśla, słuszna więc powstaje obawa, aby i od strony Renu nie zechciał podobnież postąpić. Z tego powodu, gazeta pruska umieszcza uwagi, rzucające światło na to pytanie.

Sprawa przyłączenia Sabaudji do Francji zdaje się być bliską rozwiązania. Dziennik Turyński Opinione, nie widzi w ustępstwie nic nadzwyczajnego, dziennik Paryzki Patrie oburza się na to, iż Szwajcarja odwołuje się do traktatów, zaręczających neutralność trójkąta, przytykającego do jéj granic. Nawet organ ministerjalny, dziennik Morning-Post, wcielenie Sabaudji znajduje być bardzo naturalném i wcale niesprzeczném z tradycyjną polityką angielską. „Patrzcie, mówi Poczta, jak rozmijają się z prawdą ci, którzy twierdzą że ustępstwo Sabaudji zwichnie wzajemne względem siebie położenie mocarstw, a równie i ci, którzy wywołują podania polityki angielskiéj, aby uczucie narodowe w namiętny sposób przeciw Francji rozdrażnić. Tymczasem najwięksi i najczulsi o prawa i potęgi Anglji monarchowie bynajmniéj niebyli przeciwnymi rozszerzeniu granic Francji z téj strony. Królowa Elżbieta mniéj, jak którykolwiek z panujących za dni naszych, troskliwa o utrzymanie równowagi, radząc Henrykowi IV założenie silnego królestwa we Włoszech północnych, zgadzała się aby za księstwo mediolańskie, mające powiększyć Piemont, ustępstwo Sabaudji dla Francji służyło za wynagrodzenie.“ Na kogoż ta bijąca analogja niepodziała? Nie spodziewaliśmy się, aby jakie pismo czasowe angielskie w podobny sposób wystąpić miało. Porównania najczęściéj uwodzą, ale nadużywać tak dziejowych zdarzeń, jak to Poczta czyni, jest wykroczeniem nieprzebaczoném; bo kiedy sędziwa królowa Elżbieta, w ostatnich latach sławnego panowania, z Henrykiem IV w tym przedmiocie rokowała, położenie Europy było wprost przeciwne dzisiejszemu. Wówczas ciężyła nad Europą kolosalna przewaga domu habsburgskiego, który dwie główne dzielnice: kraje Austryjackie, Węgry, Czechy, Niderlandy, Hiszpanja i Portugalja, rozległe prowincje dzisiejszéj Francji i największą część Włoch posiadały, niemówiąc już o Ameryce południowéj, któréj kopalnie zasilały skarb niezmiernem bogactwem. Każde osłabienie tego państwa było zdobyczą dla równowagi, było rękojmią istnienia Anglji wdanéj od lat 20 w ciężką wojnę z Hiszpanją, złamanie potęgi było pierwszém zadaniem polityki angielskiéj; dla osiągnienia zaś tego celu, król francuzki pierwszym sprzymierzeńcem. Kędyż dzisiaj ślad podobnych stosunków? Wówczas rada królowéj Elżbiety zmierzała do zmniejszenia przewagi Austrji, dzisiaj spełnienie téj rady przyczyniłoby się do wzmocnienia przewagi innego państwa. Jeżeli Anglja ma korzystać z przykładu wielkiéj swojéj królowéj, wówczas powinna pójść wbrew przeciwną drogą niż ta, którą jéj Poczta wskazuje: „Mamy, mówi dziennik angielski, inne jeszcze przykłady; Wilhelm III był pewnie między wszystkimi królami Wielkiéj Brytanji najmniéj skłonny dopomagać powiększeniu Francji kosztem jéj sąsiadów; a jednak podpisał 25 marca 1700 r. traktat, mocą którego Mediolan miał odejść do Piemontu, Sabaudja zaś i Nizza do Francji.“ Zapewne, podczas podpisania téj rozbiorowéj umowy, położenie Europy miało więcéj podobieństwa z dzisiejszém, niż na sto lat pierwéj. Wówczas potęga Hiszpanji upadła; przewaga Ludwika XIV nabawiała Wilhelma III takąż troską, jak niegdyś potęga Filippa II królowę Elżbietę. Ale jakkolwiek podobieństwo położenia zdaje się być blizkiem, niemniéj rady Poczty są niewczesnemi. Chodziło bowiem wówczas Ludwikowi XIV o zdobycie całego królestwa hiszpańskiego dla jego wnuka, jeśliby więc dzisiaj między Austrją i Francją toczył się spór o przedmiot tak wielkiéj wagi, czyż niepoczytanoby za arcy-dzieło dyplomacji, gdyby ofiarą Sabaudji okupić utratę całego państwa hiszpańskiego, tak jak w 1814 roku poczytano za korzystny wypadek, że Francja, która już całemi Włochami była zawładnęła, została tylko przy posiadaniu Sabaudji. Już i dawniéj wynurzyliśmy nasze przekonanie, że żadne rozszerzenie granic niewynagrodzi Piemontowi tych strat, jakie mu grożą, skoro przejścia alpejskie znajdą się w obcém ręku.

(*Pr. Ztg.*)

DEPESZE TELEGRAFICZNE.

Wiedeń, *d. 4 marca.*

Bióro telegraficzne Reutera otrzymało wiadomość z Wiednia, że Austrja zapytana w rzeczy Sabaudji, odpowiedziała: iż przyłączenie Sabaudji do Francji w niczém nie nadwerężą jéj interessów, że będzie na to patrzeć spokojnie, i nie myśli protestować przeciw wcieleniu.

Wiedeń, *d. 6 marca.*

Ogłoszono tu patent cesarski, o pomnożeniu składu rady państwa, nadzwyczajnymi członkami. Cesarz mianuje arcy-książąt, wyższych dostojników ze stanu duchownego, i niektóre osoby, odznaczające się zasługami w zawodzie wojskowym i

obywatelskim na całe życie. Sejmy prowincjonalne przedstawiają do zajęcia miejsca w radzie, 38 członków na lat sześć. Rada państwa ma zajmować się roztrząśnieniem budżetu przychodów i wydatków państwa, rachunków komissji umorzenia długów, ważniejszych projektów, tyczących się prawodawstwa ogólnego, i wniesień sejmów prowincjonalnych. Rada niema prawa iniciatywy. Ministrowie i naczelnicy głównych zarządów, upoważnieni są do zasiadania w radzie. Obowiązki członków rady są bezpłatne.

Oddzielny dekret cesarski zwołuje radę na m. Maj, dla roztrząśnienia i uchwalenia budżetu na r. 1861; ku czemu nim sejmy prowincjonalne zaczną być czynnemi, cesarz wezwie znane sobie osoby z niektórych prowincji państwa do zasiadania w radzie.

Londyn, *d. 5 marca.*

Morning Herald uwiądamia z pewnego źrzódła, że w skutek zmiany polityki Ludwika Napoleona, minister spraw zagranicznych,p. Thouvenel,złożył swe urzędowanie; jeżeli prośba jego zostanie przyjętą, wówczas hr. Walewski wróci znowu do dawniéj zajmowanego miejsca.

— Wiadomości z Montewideo d. 31-go stycznia donoszą, że wielka niespokojność panowała w tém mieście w owym czasie, w skutek naglących dopominków ze strony Francji i Anglji, zwrotu pożyczek udzielonych rządowi de la Banda orientale. Znajdowało się sześć okrętów angielskich wojennych w porcie.

Modena, *d. 3 marca.*

Rząd rzymski zabronił handlu tranzytowego do Romanji z Ankony. Kupcy zanieśli protest przeciw temu rozkazowi.

W Marchjach szerzy się wzburzenie umysłów. Właściciele odmawiają opłaty podatków. Tysiące obywateli podpisują adresy do wielkich mocarstw.

Turyn, *d. 4 marca.*

Wypadek głosowania powszechnego we Włoszech środkowych, będzie ostatecznie wiadomy d. 20 marca.

d. 5 marca.

Hrabia Arese powrócił do Turynu. Duchowieństwo mediolańskie naznaczyło kommissję do zbierania składek, na rzecz emigrantów weneckich. Dzienniki ogłaszają list p. Buoncompagni, z uwiadomieniem, iż złożył swój urząd. Opinione umieszcza okolnik hr. Cavour do czterech wielkich mocarstw, w którym rząd piemoncki żali się na Austrję, za prześladowania wytężone przeciw Wenecjanom, szczególniéj zaś, za świeżo ogłoszone prawo o podejrzanych, które cięży najdotkliwiéj nad osobami podlegającemi amnestji, zastrzeżonéj przez umowę w Villafranca.

Mediolan, *d. 6 marca.*

Perseveranza donosi, że wczoraj wieczorem marszałek Vaillant otrzymał rozkaz mieć wojsko swoje w gotowości do pochodu. Wieść rozbiegła się, że ma wracać do Francji; z tego wnoszą, że sprawa włoska blizką jest rozwiązania.

Madryt, *d. 5 marca.*

Książe Montpensier wyjechał do Anglji. Z Afryki donoszą, że dwa pokolenia Kabylów w okolicach Tetuanu, rzuciły się na siebie zbrojnie; to, które jest za Hiszpanami, wyszło zwycięzko.

SERCE CZŁOWIEKA.

Serce człowieka jest jak kościół Boży:
W niém tyle święta, tyle czci i wiary,
Że w czasie modłów i cichéj ofiary
Wróg nasz odwieczny zbliżyć się doń trwoży.
Lecz jak w świątyni, którą zbrodnia splami,
A czas rozpocznie swe dzieło zniszczenia,
Złowrogie ptaki szukają schronienia,
I blade widma zawładną pustkami,
Tak i do serca, skalanego grzechem,
Tłumem się cisną zgubnych żądz zastępy,
I szarpią srodze jak zgłodniałe sępy,
A jękom szatan odpowiada śmiechem.
. . . .
O serce moje! w tobie jeszcze gości,
Tyle nadziei wiary i miłości,
Że piekło nie śmie władzy swéj roztoczyć;
Lecz wypleń z siebie zarody zwątpienia,
Poznaj roskosze trudu, poświęcenia,
I z niebem ściśléj staraj się zjednoczyć.

Antoni Kolankowski.

JĘDRZEJ BOGORJA MOKRONOSKI

J. BARTOSZEWICZA.

(*Dalszy ciąg, ob. Nr. 17*).

Dla tego, gdy na posiedzeniu rady nieustaiącéj, pierwszy uprzedzając roboty sejmowe, odezwał się za konfederacją biskup kujawski (23 sierpnia), król go poparł i zaraz przygotowany zawczasu akt konfederacji podpisał. Naśladowali go ministrowie i senatorowie, konsyljarze Rady. Inni senatorowie i posłowie przyszłego sejmu, znajdowali się w tenczas na obiedzie u księdza biskupa płockiego na Dziekanji. Wezwano ich do izby sejmowéj. Przyszli wszyscy a było ich do stu osób. Król z tronu przemówił do nich, że doświadczenie przekonało, jak nieraz szkodliwie zabierano się do konfederacji bez króla i bez jego wiedzy, jak Rplita na ostatnim sejmie ustanowiła radę nieustającą dla straży i egzekucji prawa, bez naruszenia spokojności kraju, jak przez to samo naganiła wszystkie pokątne konfederacje,—jak konfederacja wtenczas tylko jest dobrem lekarstwem dla Rplitéj, kiedy rząd i Rada nieustająca bierze w niéj udział i t. d. Zatem król zachęcał wszystkich, żeby akt w radzie podpisany wszyscy senatorowie i posłowie razem podpisali. Daléj król, wskazując na Mokronoskiego i Ogińskiego, polecił obydwóch na marszałków sejmowych. Chciał mówić o zasługach kandydatów, ale okrzyknęli go posłowie, wołając z radością do laski jenerała Mokronoskiego, który po latach trzynastu oddalenia się powracał na nowo do izby. Jednomyślny okrzyk zatwierdził słowa królewskie. Dwaj marszałkowie natychmiast przyjęli laski i podpisali akt konfederacji. Ministrowie o tem co się stało przez noty zawiadomili posłów cudzoziemskich, zwłaszcza tych, którzy gwarantowali rząd Rplitej. Odpisali z powinszowaniem. Mokronoski, kując żelazo póki gorące, odebrał zaraz przysięgę od hetmanów, kommissji skarbowéj i wojskowéj, wojska i t. d. (a).

Tak więc zawiązano konfederacją, gdy zaś niechcieli niektórzy posłowie jéj podpisać, wydaleni zostali z sejmu. Na pierwszéj zaś sessji marszałek głos zabrał, a malując stan skołatany ojczyzny, zwalał wszystko na nierząd wewnętrzny. Teraz już w tém widział nierząd, w czém w przódy kładł nadzieje ocalenia kraju. Rozwijając ciemny obraz nieszczęść, powiadał do posłów:

„Prawa na moment piszemy, a tym posłuszni być niechcemy, jakby tylko dla słabszych stanowione były; część narodu od nich wolną się sądząc, samym passjom podlegamy. Wyniesieni łaską królów, niewdzięcznośeią im płacimy, a często téj saméj ich szczodrobliwości na umartwienie serca ich zażywamy, darami ojczyzny obficie opatrzeni, wnętrzności jéj raniemy, i od miłości téj dobréj i hojnéj matki się odrywamy; sami walcząc między sobą, niszczymy się, a ciało Rplitéj polityczne rozdzieramy, i do tego stopnia nieszczęść ją przywodzimy, że własnego majątku niepewni, w niebezpieczeństwie ustawicznem, obcą broń w ręku na nas widziemy. Nieposłuszni prawom, niechcąc rrządu, cudze rozkazy wykonać musiemy. Wszakże ten los okrutny trwać będzie, jeżeli miłość prawdziwa jeszcze w nas dla ojczyzny niewygasła, serc naszych niezagrzeje, jeżeli rozum zdrowy oczu nam nieotworzy, chyba już cnotę obywatelską za próżne nazwisko rozumiemy i o własną całość przynajmniéj w rządnem zachowaniu tego, co nam wyroki zostawują, starania zaniedbamy. Aleź przecie szlachetność w myśli, i wspaniałość dawna w duszach Polaków niezatarta; za jéj pochopem, miejmy ufność prześwietne zgromadzone skonfedorowane stany w Bogu zastępów, który tworzy królestwa i wzmacnia narody, że i naszego jeszcze nieobali, lecz go podeprze, przy naszem wiernem, z ufnością w nim, staraniu i pracy jednostajnéj, w tem tu poświęconem miejscu, gdzie wiara święta panująca utrzymana, dla któréj przodkowie nasi krew swoją wylać niewzdrygali się, w téj świątnicy, uszanowaniem dla królów naszych zaszczyconéj, miłością swobód ojczystych upoważnionéj. Wszakże znamy miłościwy królu nąsz, uroczyste twoje z tym narodem, na którego łonie wychowany jesteś, obowiązki; znamy gorliwe i szczere serca twojego dla niego pragnienia i chęci; niepodobna, abyś od nas dla siebie niedoświadczył ufności. Bolejesz jako król, ojciec ludu powierzonego sobie, i najpierwszy obywatel, a bolejesz tyle, jeżeli niewięcéj jeszcze jak my wszyscy, bo w tobie miłościwy panie, powszechne narodu są skoncentrowane żale nad strapioną tą ojczyzną, chwytasz momenta, i którakolwiek zaświeci sposobność, wyciągasz do zaratowania jéj ręce ku nam, abyśmy ci pomagali. Ja partykularnie wskróś przenikniony jestem ufliwą W. K. Mości pana mego miłościwego dobrocią. Starać się zatem ze wszystkich sił będę usprawiedliwić ją czynami memi. Dobro publiczne jedynym moim celem i wymiarem będzie, najmilszym dla mnie i najszacowniejszym obowiązkiem. Czuję i czuć póki życia będę niezmierną obligacją wam prześwietne skonfederowane stany, za wybior osoby mojéj z łaski waszéj na tym miejscu postawionéj. W każdéj przeszłéj życia mojego porze, niemiałem inszéj myśli ni chcenia, tylko wszystkie siły moje poświęcaé téj kochanéj ojczyznie, bez chciwosci, ni zysków, ni ozdób, ni honorów; tem samem sercem poświęcam i teraz osobę, serce, i wszystko moje, na usługi téj miłéj, a nieszczęśliwéj dzisiaj rzeczypospolitéj, zapraszając zgromadzonych na ratunek jéj stanów. Znam w nich cnotę; znam gorliwość, abyśmy ją wspólnie wszyscy, już z gruntu obalającą się podnosili, i zdarz Boże wydźwignęli, aby téj chwili, jeszcze uchybiwszy, imie Polaków nie zginęło, a my we łzach nie pomarli.“ Ważny to był bardzo monarchiczny Sejm, na którym Mokronoski trzymał laskę. Złamał władzę hetmanów i powiększył prerogatywy rady nieustającéj, kiedy jéj pozwolił tłómaczyć prawo. Z ostateczności jednéj przeskoczono w drugą: za mało było w Rplitéj władzy, teraz jéj stworzono za wiele. Właściwie od tego czasu zaczęła się już Targowica, bo hetmanowie stronić zaczęli od Sejmow i byli wielce nieukontentowani, jeździli na granicę; niezajmując się wcale swoim obowiązkiem. Była to oezywiście próba wzmocnienia rządu, ale hetmanowie niechcieli tego rozumieć. Daléj sejm ten obmyślił płacę wojsku, zrównał podatki, skarb publiczny pilnym ochronił dozorem, dochody Rplitéj pomiarkował i rozrządził. Naprawiał wszystko złe, które sprawił sejm ostatni delegacyjny, to jest uchylił niesprawiedliwe wyroki, wziął pod swoją obronę niewinność, ciężar po większéj części zdjął z obywateli. Słuszność do należytych wróciła karbów. W ogóle sejm ten umocnił wszytkie sprężyny administracji Rplitéj zacnym wyborem osób do magistratur. Urządził ostatecznie kommissją edukacyjną jednem słowem sejm chciał naprawić wszystko i Rplitę na nową pchnąć drogę. Miłość ojczyzny i cnota miała odtąd przewodniczyć wszystkiemu. Mokronoski serdecznie się cieszył z prac swoich: mówił, że zaszczepiony jest owoc, że wdzięczna potomność imiona posłów złotem wyryje w świątyni prawodawstwa. Łudził się jak inni się może tym początkiem rządu łudzili.

Na ostatniéj sessji sejmowéj król oświadczył stanom, że marszałka konfederacji jenerała Mokronoskiego mianował razem z innemi trzema panami, Kommissarzem edukacyjnym (31 pazdz:) Stanęło właśnie prawo, że zamiast ośmiu ma być dwónastu takich kommissarzy.

(*d. c. n.*)

(a) Gazeta Warsz. 1776. N. 67.

PRZEGLĄD WSZECHSTRONNY.

Wydana w upłynionym roku bardzo chwalona w Paryżu Historja Angielska Emila Bonnechose, wywołała drugie dzieło historyczne, pod tytułem Francja i Anglja. Autorem jego jest pan Menche de Loisne.

Jasna, bezstronna, przedstawiająca zręcznie obraz wypadków, dająca dokładne pojęcie obyczajów, prawodawstwa, polityki, handlu i przemysłu, historja pana Bonnechose dozwala łatwo uchwycić ogół i szczegóły powolnego kształtowania się konstytucji Angielskiéj. Menche de Loisne streszcza tę pracę, i wykazuje, jak przez naturalne następstwa swego historycznego rozwoju, Anglja i Francja musiały dojść: pierwsza do wolności, druga do centralizacji.

»Czemu Anglicy są wolni—a czemu my nimi nie jesteśmy?« Takie pytanie autor stawia na pierwszéj karcie, i dwóma tomami na nie odpowiada, usiłując dowieść: że, ze swéj natury, obyczajów i skłonności, Francuz na wieczną niepełnoletność skazany—że, właśnie dla tego, iż jest we wszystkiém antipodą Anglika, kiedy Anglik wolny, on nim być nie może.

Różnicę dwóch narodów pan Loisne bierze u źródła.

Gallja niebyła zawojowana przez wojsko, jak Anglja, ale przez rozmaite narody. Narody te, były wszędzie dość mocne, ażeby rozgnieść podbite ludy, dla których głęboką czuły wzgardę; na zdobytéj ziemi, zwycięzcy Gallji zachowali swoje obyczaje i prawa—żyli i żenili się pomiędzy sobą. Germany, naród rolniczy i wojenny, niemający żadnego pojęcia o handlu ani przemyśle, uciekali od miast—było im tam zbyt duszno i zbyt ciasno: trzeba im było wolnego miejsca do stołu, i wolnych łanów do bitki.

Z początku więc zaraz, we Francji podbój się rozpierzcha; królowie niepytają o zdanie narodu w przedsięwzięciach politycznych—jak to czynili jego dawni władcy—ale radzą się tylko swych rycerzy, osadzonych na zdobytéj ziemi, która w drugim pokoleniu staje się ich dziedziczną własnością.

W téj organizacji leży zarodek feudalności. Po śmierci Karola wielkiego, nie hamowana niczem, rozwijała się daléj swobodnie. Królewskość była w podbitéj Gallji posiadłością, jak inne. Król dostawał koronę z rąk baronów, którzy w swych ziemiach używali zupełnie takich samych przywilejów jak król. W chwili kiedy Wilhelm zamierzał podbić Anglją, było we Francji pięć czy sześć nieprzyjaznych sobie narodów, których naczelnicy rządzili samowładnie.

Transformacja Normandów odbyła się nader szybko. Piraty w 912 roku,—w 1035, epoce w któréj Wilhelm wstąpił na tron, już do zupełnéj doszli ogłady. Macaulay tak o cywilizacji Normandow w XI wieku, mówi.

»Przepych, z którym lubili się popisywać, nie składał się ze stosów grubéj strawy, ani gorzałczanych sadzawek—ale już z obszernych i wspaniałych budowli, bogatych broni, pięknych koni, sokołów, turniei—z bankietów, nie tyle obfitych, ile smacznych—z win, więcéj zalecających się aromatem niż mocą. Umysły te rycerskie, które tak wielki wpływ wywarły na politykę i obyczaje wszystkich narodów Europejskich, pomiędzy szlachtą Normandzką świeciły w pełni swego blasku.«

Przypuściwszy nawet, że przyszli zdobywcy Anglji nie byli tak wytwornymi smakoszami, jak to przez patryotyzm utrzymuje Macaulay—rzeczą jest niezawodną, że ustawy Normandzkie w XI wieku były nieskończenie wyższe od ustaw wszystkich tych państw, z których późniéj utworzyła się Francja. Wtedy już, w Normandji pod prezydencją księcia, zgromadzenie powszechne, złożone z baronów i deputowanych miejskich, dyskutowało co rok ważne kwestje podatku, administracji, pokoju lub wojny. Chociaż tam byli potężni panowie, żaden z nich nie dorównywał królowi.

Marynarze z urodzenia, Normandowie bardzo poważali marynarkę; marynarka a handel, wowczas jedną i tęż samą rzecz znaczyło—ceniąc więc pierwszą, cenili drugi—nie wstydzili się zatem pobratać z kupcami, i wszyscy prawie (ponieważ jako żołnierze przyszli do Anglii bezżenni) pożenili się na zdobytéj ziemi z mieszczankami, wybierając przezornie najmajętniejsze.

W przeciwnym tedy wprost kierunku rozwijali się niż Germany, którzy do Gallji przybyli z żonami i dziećmi—zamiast brać się do handlu, rabowali pałace i kościoły—a w produktach sztuki i przemysłu, widzieli tylko łupy.

Normandja, kraj we właściwém znaczeniu tego słowa, wzięła mały udział w wielkiéj wyprawie swojego monarchy; zgromadzenie powszechne baronów i mieszczan, odmówiło w niéj pomagać królowi. Ograniczono się na zapomogach prywatnych i pojedyńczym współudziale. Wilhelm z własnych funduszów uformował hufce; po większéj części złożył je z cudzoziemców, Francuzów, Pikardów i Brabansonów. Nie narod więc, ale wojsko zdobyło Anglją. Ważną tę różnicę autor pamiętać każe i kładzie nań nacisk, jako na fakt, który głównie na odmienny rozwój Anglji i Francji wpłynął.

Wódz tego wojska, sam rozdał ziemie swym żołnierzom, i tak rozdał, żeby kiedyś niemiał potrzeby obawiać się swych poddanych. Nie tylko grunt, ale domy i pałace rozdrobił na cząstki i rozdarował sam, dla tego, żeby niebyło w kraju nikogo, którýby swego mienia wprost z królewskiéj ręki nie dostał.

We Francji tedy królewskość słaba jest w poczęciu, w Anglji przeciwnie bardzo mocna—tak mocna, że przeciw niéj musiały walczyć społem, arystokracja, duchowieństwo i mieszczaństwo. W téj to walce, powiada pan Loisne, ukształciła się Anglja.

Królewskość grała długo w Anglji tę samą rolę, co arystokracja we Francji: była wielką zawadą narodowego postępu, prawdziwą plagą. Miała przeciw sobie szlachtę i księży. Wilhelm zdobywca odarł bowiem duchowieństwo saksońskie na korzyść duchowieństwa normandzkiego, należącego do arystokracji.

We Francji było wprost przeciwnie. Duchowieństwo, przyłożywszy się głównie do założenia królewskości, musiało ją podpierać i czynić sobie z niéj puklerz przeciw arystokracji; mieszczaństwo i lud tegoż pochodzenia co duchowieństwo, wspierało jego usiłowania. Słowem, że jak powiada autor: »W XI wieku widać rodzącą się w Anglji zasadę rządu arystokratycznego—a we Francji zasadę rządu monarchicznego.«

Autor opisuje zdolnie rozwój tych dwóch zasad w Anglji i we Francji, od ich początku aż do dni naszych. Ale stanąwszy u kresu—sam dziwi się poniekąd, iż do takich doszedł rezultatów. Kiedy przez zaprowadzenie centralizacji administracyjnéj, przez spodlenie szlachty, przez wzrost mieszczaństwa, monarchja we Francji tryumfuje, pan Loisne, niebardzo wydaje się zadowolony z tego rezultatu—i widzi w nim zarody rewolucji francuzkiej.

Jakoż nie myli się. Rewolucja 1789 była następstwem tych rozmaitych przyczyn: zro-

biono ją na korzyść zasad głównie do pomyślności narodu potrzebnych, a zupełnie przez poprzednie rządy zapomnianych.

Prócz, że tak powiem, geologicznego rozbioru pokładów społeczeństwa francuzkiego— prócz wykazu formowania się jego instytucji i rozwoju politycznego, z którego, autor wywodzi niezdolność Francuzów do samoistności—znajdujemy w książce pana Loisne rozdział, który podobno lepiéj niż najsubtelniejsze wywody szczepowe i polityczne odpowiada na pytanie zapisane na początku dzieła. »Czemu nie jesteśmy wolni?« Rozdział ten mówi o wychowaniu w Anglji; o tem, jakiéj tam dzieci używają swobody—jak nie ciężу na nich żadna wola cudza ani żadna konwencjonalna formułka, która od kolebki krępuje dziecko we Francji i na rozwój jego indywidualizmu nie pozwala. »W Anglji, powiada autor, zasadą wychowania jest nie narzucać woli dziecku, chyba w razie, gdyby swawola życiu zagrażała. Uczą ich wiele; ale skoro lekcje skończone, pozwalają robić co im się podoba. Zdala od rodziców i nauczycieli, pod dozorem prostéj bony, w odległych pokojach lub ogrodzie, dziatwa bawi się krzykliwie lub cicho—jak zechce. Tam to, każde dziecko same sobie zostawione, rozwija się nie tylko fizycznie, ale i moralnie. Co myśli, co chce, co zrobi—to samo pomyślało, chciało, i zrobiło. W styczności z równie niepodległem rodzeństwem, którego zwykle jest dużo, charakter dziecka się formuje— mięknie i wzmacnia się zarazem; i tam dziecie wyrasta na człowieka, nie jak nagięte do jednéj i téj saméj kraty drzewo, któremu ogrodnik nożycami wszelkie nad przyjętą miarę bujające wyrostki obcina—ale jak drzewo w lesie, którego nie podpiera nikt, które w walce z burzą nabiera mocy, pomiędzy tysiącami kolegów zachowuje swoją indywidualność, i o swojéj mocy stoi, bez kija.«

Wychowanie i religja— oto cała różnica Francji i Anglji—oto przyczyna odmienności bytu jednego a drugiego narodu; rassy, arystokracya, demokracja, kolonizacja, i wszystkie tym podobne rzeczy, zdaniem naszém, tylko podrzędną w niéj grają rolę. Σ

PRZEGLĄD PISM CZASOWYCH.

— W *Czasie*, przez kilkanaście numerów ciągnie się, bardzo nauczający artykuł o *Kadastrze w Galicji*. Autor tego artykułu, *Kornel Krzeczunowicz*, we wszystkich sprawach, odnoszących się do dobra téj prowincji, mianowicie co do indemnizacji, za stracone powinności gruntowe, służebności, gorzelnie i t. p., w polskim i niemieckim językach ogłasza pisma, wielkie rzucające światło na stosunki miejscowe. Nikt lepiéj od niego nie zna urządzeń krajowych; dla tego; kto chce zbadać rzeczywisty stan Galicji, bardzo się oświecić może w pismach Krzeczunowicza, które częścią są osobno ogłoszone, częścią w dzienniku »*Czas*« się mieszczą.

— Czytamy w *Gaz. War.*. W Budzie (Ofen) wydany teraz został w słowackiem narzeczu, noworocznik pod tytułem: *Lipa Narodni Zabawnik*, przez Józefa K. Viktorina. Jest to zbiór powiastek i obrazów z życia, jednéj komedji i wielu drobnych poezji lirycznych. Co nas najbardziéj zadziwiło, to że w téj młodziutkiéj literaturze słowackiéj, już jest jakieś poczucie wyższéj myśli, a utwory wszystkich pisarzów, umieszczone w tym noworoczniku, wychodzą po nad mierność. Czuć w tym zbiorku jakąś woń świeżą chociaż myśli, któraby przewodniczyła całéj literaturze słowackiéj, nie znajduje się wybitnie w niem występującéj. — W kilku poezjach tu umieszczonych, jak *Svornost*, *Žalmy tatrenskoho Slovana* poeci marzą o Wielko-Morawskiem państwie Świętopełka, nie pomnąc na to, że co przed upadkiem swym w silną organizację nie rozwinęło się, wielkiéj idei narodowéj nie stworzyło, tego już nic nie odnowi, i nie wskrzesi po wiekach dziesięciu, gdy wszystko się zmieniło dokoła. Pomimo więc najpoczciwszych chęci, podobna dążność w literaturze może na bezdroża wprowadzić lud słowacki.

Przytoczmy tu czterowiersz z przekładu trzech Budrysów Mickiewicza dla wykazania, jak język słowacki zbliżonym jest do polskiego.

»Stary Budrys troch synów, szvihłych jak sam Litwinów,
Na zamocky dwor wola a reczie,
Deti, kone sedlajte, duszkom precz sa sbereyte,
Naostrite i hroty i mecze.«
i t. d.

W zamieszczonéj komedji *Drotan*, polak Zalewski, który z powodu pojedynku ukrywa się w Węgrzech, jest prawie główną osobą w bardzo jasnem świetle występującą. Nakoniec w pięknym trenie tatrzańskiego Słowaka, obok Bratisławy wspomnione jest *Kossowo*, gdzie upadła niepodległość Serbów, i Białogóra, gdzie złamano naród czeski i t. d.

— Pisma Poznańskie podają nader smutną wiadomość, o śmierci ś. p. Chryzostoma Niegolewskiego, byłego radcy deputowanego i członka izby panów na sejmie w Berlinie. W dniu 21 lutego odprowadzono zwłoki jego do Bytynia, do grobu familijnego, a kondukt pogrzebowy prowadził sam arcybiskup, po za bramę berlińską, po za którą z karawanu przeniesiono trumnę na bryczkę okrytą dywanami.

— *Krakauer Zeitung* donosi o świetnych wystąpieniach p. Heleny Zawiszanki, o któréj uprzednio tyle pisały pisma Warszawskie.

— Do najbardziéj rozpowszechnionych pism niemieckich, należy teraz bez zaprzeczenia, wychodzący dziennik p. t. *Gartenlaube*— mający 85 tysięcy prenumeratorów. Illustrowane to pismo, wychodzące tygodniowo, kosztuje 3 zł. p. na kwartał.

— *Gazeta Lwowska*, w ostatnim swoim numerze umieszcza obszerne wykazy ludności całego okręgu administracyjnego lwowskiego, który obejmuje 45 miast, 163 miasteczka, 3,650 wsi. Ludność tego okręgu w r. 1859 była następna: wyznania rzymsko-katolickiego 649,231; unickiego 2,012,624; ormiańskiego 2,307; nieunitów 133; ewangielików augsburskich 19,707; reformowanych 3,341; unitarjuszów 77; starozakonnych 349,819, a 392 głów innych wyznań, czyli ogólna ludność 3,028,707. Porównywając tę cyfrę z wykazami statystycznemi ludności z lat 1846 i 1852 przekonywamy się, że wzrost wynosi 83,186 głów. Wzrost takowy przy miejscowych obwarunkowaniach kraju, dążących systematycznie i zawzięcie do wyniszczenia wszystkich źródeł bogactwa narodowego, może nas przeświadczyć, ile się kryje potęgi życiowéj w okręgu Galicyjskim— i jakby mógł on zakwitnąć pod wszelkiemi względami, skoro by usunąć zawady rozwoju życiowego.

KORRESPONDENCJA KURYERA WILEŃSKIEGO.

Z Warszawy.

Utile dulci.

Karnawał.—Zwierciadła.—Czwarty lutego w resursie kupieckiéj i 8-my w pałacu Paca.—Wesela krakowskie.— Obrady towarzystwa rolniczego.—Mówcy. Sprawozdawcy. — Rezultaty obrad. — Hrabina.—Rozstrzygnięcie konkursu Starzyńskiego.

Karnawał, przejrzawszy od połowy swego życia tysiącem płomiennych szklanych oczu, stał się znowu istnym bazyliszkiem dla wielu warszawian; nęcąc, odurzając i zabijając jak on, jeżeli nam nie odejmuje zdrowia lub życia, to przynajmniéj śmierć w szkatułach szerzy; żywe usposobienie nasze i pochopność do zabaw bardzo sprzyjały rozwojowi téj czarodziejskiéj istoty. Rzecz szczególna, że kiedy u nas w podziemiach starego-miasta tylko zwierciadło bazyliszkowi zaszkodzić mogło, bo przejrzawszy się w niem, zginął,—to karnawał bez zwierciadła ani chwili istniećby nie mógł; już w przedpokojach witają go ogromne płyty tego szkła magicznego, a w salonach każda niemal ściana wdzięki jego rozpromienia. Co większa zwierciadło musi być nawet w kieszeni każdego pretensjonalnego Warszawiaka, laska i parasol jego bez świecącego się szkiełka w gałce także rzadko obejść się mogą. Wogóle zwierciadło w obyczajach ludów już sobie pewne wyrobiło stanowisko; Twardowski za pomocą jego pokazywał sztuki i Kaligula koniom nawet przeglądać się w niem kazał, a my przez zbytnie rozmiłowanie się w zwierciadłach szerzymy próżność i egoizm, bo zbyteczną dbałość o swoją osobę; gdy tym czasem życie najważniejszém dla nas powinno być zwierciadłem. Jeden z filozofów radził wprawdzie często przeglądać się w zwierciadle ale wcale w innym celu, bo zalecał szpetność w niém dojrzaną pięknością wynagradzać duszy, a piękności ciała nie psuć szpetnemi czyny. Dodamy to jeszcze do myśli filozofa, iż szpetne a kontrollowane w zwierciadle rysy, wypięknieć mogą przez zacne myśli i godny charakter; bo wiadomy jest z fizyjologii i codziennych doświadczeń wpływ ducha na wyraz twarzy.—Demostenes przeglądał się w zwierciadle jedynie dla tego, aby skrzywione ramie przez częste kontrollowanie sprostował, czego też mocą stoickiéj woli dokazał.

Otóż ów karnawał, o którego życiu już wątpić zaczęto, publicznie balem resursy kupieckiéj z dnia 4° b. m. dowiódł, iż mylna była w tym względzie obawa.

Pobudką do wiru karnawałowego, objawionego nagle w Resursie kupieckiéj, inaczéj wielka zwanéj, stał się zjazd blisko 2,000 obywateli ziemskich na doroczne obrady Towarzystwa Rolniczego. Większa część naszych pięknych panien, nie pomijając i klassy urzędniczéj, goniąc marzeniami za życiem pańskiém, bujając myślą w przyszłych pojazdach, zaprzężonych czwórką bachmatów, najwięcéj liczą swemi wdziękami na affekta obywateli ziemskich, których życie powierzchownie, ze strony tradycyjnéj zwłaszcza znają, kiedy to rzeczywiście obywatel był uosobieniem krajowego bogactwa. Tymczasem rzeczy tak się jakoś układają na podobnych wystawnych balach, iż młodzian wiejski zadziwi się piękności illuzją (tulle-illusion) owianéj, postara się o zaprezentowanie jéj, potańczy z ochotą i odjeżdża spokojnie na wieś, gdzie niemniéj piękne, choć niezawsze tak powiewne wyrastają róże. Naraz więc primadonna zdjąwszy po balu illuzyjną suknię, odkłada i złudne myśli do przyszłego lata, licząc na spacery i processje przy piciu wód w ogrodach,—a tu satyryczny saturn podcina wdzięki i złośliwym zębem czasu przerzadza piękne włosów zwoie.

Takiém sztucznem życiem powtórnie zabrzmiał karnawał na balu wydanym w salonach pałacu Paca na korzyść Instytutu muzycznego w Warszawie; dochód z téj zabawy przyniósł w darze tak pięknemu celowi 12.000 złotych. Orkiestra balowa Lewandowskiego zaofiarowała na korzyść przyszłego Instytutu całą za granie należność.

Najpiękniéj ożywiały tu nasz karnawał wesela krakowskie, które po kuligu najeżdżały dość często w tym roku znajome sobie gościnne domy. Zwyczaj ten piękny, wspominany jeszcze przez Reja, w całéj się mocy śród nas jeszcze utrzymuje. Urozmaica go oracja stosowna organisty lub sołtysa, prowadzącego malownicze krakusów i krakowianek pary. Znać zapał jeszcze w nas nie ostygł a siły starczą po temu, kiedy zabawy podobne rzezkością i swobodą swoją, zachwycają współbawiących się i na długo urok rodzimego stroju w gościnnym pozostawiają domu. Śpiewki krakowskie, a szczególniéj z niczém nieporównany wówczas mazur i to nagle przez strój obudzone życie przedłużają zazwyczaj zabawy takie do dnia białego.

Zjazd obywatelski, w celu tak zbawiennym dla kraju odbyty, jakim jest podniesienie rolnictwa, przemysłu, oddanie w ręce zacniejsze handlu, a szczególniéj rzecz nader ważna w obecnych czasach, bo oczynszowanie ogólne włościan,—zjazd ten, mówimy radośnie oddziałał na tych wszystkich tutejszych mieszkańców, którzy duszą i sercem krajowi swemu oddani. Nikczemny tylko lub zupełny ignorant mógłby jedynie sofizmować przeciw tak zacnym zbiorowym działaniom. Obrady, w murach pałacu namiestników i towarzystwa kredytowego ziemskiego odbywane, rozpromieniały się w tysiącznych echach po kółkach domowych naszego miasta. Wszędzie powtarzano sobie słowa mówców-obywateli, z kolei na trybuny wchodzących, wszędzie przyklaskiwano porządkowi i ciągłéj sześciodniowéj działalności członków towarzystwa. Nie potrzebujemy się tu rozwodzić nad koniecznością trwałego jednoczenia się zacnych serc i światłych umysłów w epoce, kiedy w części ciężkie okoliczności, w części nieoględność nasza, a jeszcze więcéj niewidzialnie prawie wzrosła potęga pieniężna grozi upadkiem siedzibom, pod któremi się wielkie kołysały dusze. Stan bowiem majątkowy ogółu naszych obywateli bardzo jest dzisiaj krytyczny; potwierdza to między innemi, światła rozprawa p. Goltza członka komitetu towarzystwa publicznie odczytana, z któréj dowiadujemy się, że 61 % ciążą długi na dobrach ziemskich, nie licząc w to 12 % summ posagowych żon obywateli, oraz ukrytych długów. Cóż to za wielkiéj woli, oszczędności, pracy i miłości wzajemnéj potrzeba, aby grożącéj uniknąć ruiny? Jakiéj baczności, serca, światła i rozsądku potrzeba, aby przeprowadzić bez klęski kwestję oczynszowania włościan. A jednak kwestja ta rozstrzygniętą być musi koniecznie; wola rządu, zresztą prąd czasu wymaga ulepszenia stanu chłopków, nieprzygotowanych wprawdzie jeszcze do przyjęcia téj ogólnéj reformy przez brak by najmniejszego promyczka oświaty. Dopóki chłop nasz nie będzie czuł potrzeb umysłu i ducha, prócz potrzeb materjalnych, dopóty korzyści oczynszowania dla obu stron będą niepewne. Chłop odurzony nagłą przemianą w życiu, przez długi czas, rąk swoich na najem używać nie będzie; poczucie tylko godności osobistéj i pewien stopień nauki zrodzi w nim nowe społeczeńskie potrzeby, dla zaspokojenia których więcéj się z swą pracą na zewnątrz udzielać będzie. Ztąd pomnożenie szkółek i zmuszenie do korzystania z nich, najpierwszemi być powinny warunkami na drodze téj reformy. Oczynszowanie też najważniejszą było częścią tegorocznych obrad; obywatele, życząc jak najlepiéj młódszym swym braciom, pragną ich materjalnego i moralnego wzrostu, ze skrzętnością też obmyślają środki, aby z trwogą przeczuwanych następstw uniknąć. Małe zwłaszcza majątki najwięcéjby tu ucierpieć mogły; ztąd dla uniknięcia tych następstw, uchwalono na obradach między innemi za konieczność niezbędną, że oczynszowanie tylko zwolna postępować powinno, i to za dobrowolną obu stron, to jest dziedzica i gromady umową; daléj, że ogólna ustawa oczynszowania jest niemożliwą, bo to na warunkach różnych miejscowości układać się powinno; oraz, że w przemianie pańszczyzny na czynsz lub wykup, nieodzowném jest przyjście w pomoc kredytu, który władze towarzystwa kredytowego z zapasowego swego kapitału 19,000,000 złp., rozwinąć by mogły. Wnioski te, przez p. Goltza w nader pouczającéj rozprawie podane, członkowie towarzystwa jednogłośnie przyjęli. P. Wrotnowski mecenas, jako zaproszony, odczytał rozprawę przeciw solidarności włościan w płaceniu czynszu, i zasadę tę większością głosów przyjęto. Dla zastąpienia zaś w części rąk najemniczych, uchwalono budować dla stałych parobków domy na folwarkach, i zwracano uwagę, iż więcéj się zająć należy pomnożeniem inwentarza roboczego, niż hodowlą owiec zwłaszcza rasy niekrajowéj, gdyż ta wiele zachodu i odpowiednich pastwisk wymaga, a miejsce ich zastąpićby mogła poprawiona i nietyle wybredna rasa krajowych owiec świniarek.

Pierwsze walne posiedzenie swoje towarzystwo rozpoczęło w dniu 3 lutego od wyboru nowych członków, których wraz z wybranemi późniéj i w dwóch latach poprzednich już dziś przeszło półczwarta tysiąca liczy i kapitału swego, ze składek stuzłotowych od osoby powstałego, z górą 60,000 rub. posiada.

Posiedzenia codzienne odbywały się w 4-ch sekcjach: administracyjnéj, rolnéj, chowu inwentarza i ogólnéj; prezesem pierwszéj był Gustaw Zieliński, znany w literaturze jako autor Kirgiza, Stepów i współpracownik wychodzącéj tu Encyklopedji; w drugiéj prezydował Krzyżtoporski, w trzeciéj Skórkowski. Wice-prezes Aleksander Ostrowski przewodniczył sekcji ogólnéj, a Andrzéj hr. Zamojski zagaił i zakończył obrady bardzo pięknemi mowami. Prócz tego, 16 członków komitetu rozdzielało się na sekcje; członkowie komitetu odczytywali poruczone im do opracowania przedmioty rolnictwa, a członkowie prosząc o głos, za uderzeniem w dzwonek przez prezydującego, mowami swemi stawali się komentarzami działań i rozpraw komitetowych. Z mówców odznaczyli się pp. Węgliński, Tomasz Potocki, który radził zwrót przemysłowy od cukrownictwa do gorzelnictwa, daléj wymówny Wołowski, Mittelstaedt obywatel z Poznańskiego, zwracający między innemi uwagę na zagęszczenie się kolonistów niemieckich w W. Ks. Poznańskiem przez oczynszowanie polskich włościan; w końcu Starzyński, Jabłoński radzący podnieść myślistwo krajowe, który wymową swoją tyle dokazał, iż powiększono fundusz z 3,000 złp. do 6,000 na bibljotekę towarzystwa, i Drewnowski, który w parę godzin po serdecznéj do ziomków przemowie, tknięty apopleksją, żyć przestał. Ze sprawozdawców i autorów rozpraw otrzymali ogólne oklaski pp. Stawiski, Goltz, Górski, Wrotnowski, Aug. Trzetrzewiński i Majewski, mecenasi, oraz Skupieński. Na każdém z posiedzeń sekcji ogólnéj byli obecnymi dyrektorowie: komissji spraw wewnętrznych i komissji skarbu. Obrady te, skończone dnia 9 lutego, odbywały się przez 6 dni z powagą i ustawiczną działalnością; każdy czuł ich ważność i ten się miał za szczęśliwego, kto choć cegiełkę, słowem lub pracą, przyłożyć był w stanie do wznoszącéj się postępowo budowy krajowéj pomyślności. Zaraz po zamknięciu obrad, obywatele zwiedzili wybornie urządzoną wystawę machin rolniczych w fabryce na Solcu w Warszawie, a niektórzy z członków towarzystwa udali się do Płocka, dla przyjrzenia się bacznego instytucji tamże przez pp. Jackowskiégo i Gustawa Zielińskiego założonéj pod nazwą Domu zleceń rolników Płockich, by podobnym zakładem strony Augustowskie i Radomskie obdarzyć.

Szczęść Boże wszystkim szlachetnym zamiarom! Odsyłając obszerniejsze sprawozdanie na późniéj, nadmieniamy tu, że przedstawiona co tylko nowa opera Moniuszki, p. t. Hrabina, z prześlicznem librettem Wolskiego, zapał tu powszechny wywołała; oraz, że komitet kookursowy przyznał premium 2,000 złp. z zapisu Starzyńskiego, Wacławowi Szymanowskiemu za komedję jego wierszem napisaną, p. t. Dzieje serca, a accesit Józefowiczowi za komedję Po naszemu. Zapewne z 40 nadesłanych komedji, komitet ogłosi jeszcze inne, które na pochwalne zasłużyły wzmianki.

13 lutego 1860 r.

DO PANA KAROLA ROGAWSKIEGO, W OŁPIANACH W GALICJI.

Przebacz mi kochany panie Karolu, że zamiast prywatnego listu, piszę do ciebie przez nasz organ publiczny. Z pobudek moich wnet ci się wytłómaczę.

Czy pamiętasz ten pochmurny jesienny dzionek przed dwóma laty, kiedyśmy razem z tobą, z malarzem Leopolskim i dwóma młodemi ludźmi zwiedzili Biecz ojczyznę Kromera, cudny, romantyczny Szemberk, jedli śniadanie w Maryanpolu, niegdyś posiadłości Wincentego Pola, zwiedzili opustoszały i sprofanowany domek gdzie on pracował? Niewiem, czy pamiętasz, dla mnie ten dzień liczy się do najpamiętniejszych w życiu. Rzewnemi łzami zapisałem go w trzeciéj części *Wrażeń Pielgrzyma*, którą wkrótce czytać będziecie — ale nie o tém mowa. Czy pamiętasz kochany panie Karolu tę chwilę, kiedyśmy się zatrzymali przed Bieczem, w wąwozie pomiędzy wzgórzami, i jeszcze przed zwiedzeniem domu Kromera i jego nagrobku w kościele, przeniknieni czcią dla pamięci naszego historyka, złożyli *po kilka reńskich na wzniesienie pomnika*. Dalsze rozwinienie myśli i dalszą składkę miałeś poprzeć w Krakowie, ztamtąd miała pójść inicjatywa, a niewątpiliśmy, że dalsze prowincje kraju myśl naszą wesprą. Ale oto drugi rok ubiega, a nic niewiem z pism, co się stało z naszym projektem.

Po Długoszu, któremu tak świetny i trwały stawią pomnik—czasby na Kromera! Czas, aby ziarnko kilku reńskich, któreśmy nieopodal jego domu złożyli, wydało swój owoc. Weź to do serca panie Karolu! daj téj naszéj myśli rozgłos i chod po świecie. Niechby głową tego przedsięwzięcia był nasz czcigodny prezes doktor Majer, ty panie Karolu i nieoceniony Łep-

kowski, działalibyście jako prawica i lewica, świat nie bez dobrych ludzi,jak mówi rossyjskie przysłowie, a z pomocą Bożą możeby się dało dowieść, że nietylko niemcy swoich Szyllerów czcić i uwieczniać umieją.

Wł. Syrokomla.

Od Redakcji.

W numerze 51 Gazety Codziennéj czytamy następną odezwę jéj redaktora:

„Jesteśmy upoważnieni listem Karola Szajnochy do zbierania prenumeraty na nowe wydanie dzieła jego: **Jadwiga i Jagiełło**, które wyjdzie we czterech tomach, w ciągu lat 1860 i 1861. Cena prenumeracyjna jest 10 zł. w. a. (6 rub. sr.). Z gorącem współczuciem dla autora dopełniamy jego zlecenie, pragnąc aby prenumerata stała się oznaką poszanowania dla jego talentu i pracy, dowodem iż kraj ocenić je umiał, chętną ofiarą dla człowieka, który ze wszech miar na wdzięczność kraju i szacunek zasługuje. Praca odjęła mu widok Bożego świata i możność podjęcia dalszych badań, które o cudzym wzroku i cudzéj ręce mozolnie wykonywać dziś musi. Któż nadeń godniejszy, aby mu naród złożył dowód, iż poświęcenie pojmuje i umié z serca je zawdzięczać? Któż nie zechce tym abonamentem zapisać swojego imienia na liście przyjaciół Szajnochy i ludzi, co dług kraju wypłacają z ochotą? Nie,— wątpić się nie godzi, że liczne znajdziemy podpisy na **Jadwigę i Jagiełłę**, bo u nas odzywając się do uczuć serc poczciwych, nikt jeszcze się nie zawiódł.

W redakcji Gazety przyjmujemy przedpłatę, z obowiązkiem przesłania jéj autorowi."

Redakcja Kurjera Wileńskiego z całą gotowością podejmując szlachetną myśl szanownego redaktora Gazety Codziennéj, i pragnąc ułatwić zbieranie prenumeraty i przesyłanie jéj do Warszawy, otwiera najchętniéj bióro swoje do składania przedpłaty tym wszystkim, którzy tą drogą tak znakomite dzieło naszego historjografa nabyć będą chcieli.

BIBLIOGRAFIA WILEŃSKA.

ZA STYCZEŃ 1860 r.

Wrażenia pielgrzyma po swojéj ziemi. Poemat Władysława Syrokomli. I. z Litwy do wielkopolski. in 8° str. 42, 2½ ark. (Syrkin).— Mowa na obłóczynach zakonnych, JW. Pana Romualda teraz Salviana Łazarowicza. 8 Września, 1859 roku. W kościele P. Jezusa, XX. Trynitarzów, w Wilnie na Antokolu. in 8° str. 14, 1 ark. (Syrkin).—Żywoty Arcybiskupów Gnieźnieńskich, prymasów korony polskiéj i wielkiego księstwa litewskiego, od Wilibalda do Andrzeja Olszowskiego włącznie, opisał Stanisław Bużeński Dziekan i Officjał Warmiński, kanonik Gnieźnieński. Z niewydanego dotąd rękopismu łacińskiego na język polski przełożył Michał Bohusz Szyszko. Wstęp i wiadomość o założeniu arcybiskupstwa, tudzież o jedenastu poźniejszych prymasach, do zgonu ksjażęca Michała Poniatowskiego, dodał Mikołaj Malinowski. Tom V. in 8° str. 282, 12 ark. (Zawadzki).— Historja kołka w Płocie. Według wiarogodnych źródeł zebrana i spisana przez I. I. Kraszewskiego. in 12° str. 234, 10 ark. (Zawadzki).—Moksłas skaytima raszta lietuwiszka dieł maży wajku kurenii padieti ira wisoki Moksłay krykscioniszki, teypo ir trumpas nobażenstwas kożnos dienos wirams yr moterims słuziancias. in 8° str. 40, 2½ ark. (Zawadzki).—Directorium Divini Officii persolvendi Missaeque Celebrandae, juxta ritum monasticum ac decreta sacrae rituum Congregationis, in commodum religiosorum ordinis sancti Patris Benedicti in magno Imperio Rossiae Pastoralibus sub auspiciis excellentissimi, illustrissimi ac Reverendissimi Domini Domini Adami Wojtkiewicz Episcopi Minscensis, ordinum Equitis, degentium. Pro anno incarnati verbi 1860 editum. in 12° pag. 72, 3 ark. (Zawadzki).—Pamiętniki z życia Ewy Felińskiéj. Serja 2. Tom II. in 12° str. 407, 17 ark. (Zawadzki).—Ołtarzyk dla młodzieży Rzymsko-katolickiego wyznania. Nabożeństwo na wszystkie dni, święta i uroczystości, z przydaniem modłów przygodnych. in 16° str. 352, 12 ark. (Zawadzki).—Руководство къ ариѳметикѣ, для употребленія въ уѣздныхъ училищахъ Россійской имперіи. Перепечатано съ дозволенія Департамента народнаго просвѣщенія. Отдѣлъ второй. въ 8. стр. 173, 11 листовъ (Роммъ).—Седеръ Тефилотъ Миколъ Гашана. т. е. Порядокъ молитвъ на весь годъ съ переводомъ Еврейско-нѣмецкимъ въ 8. стр. 320, 20 листовъ. (Роммъ).—Directorium Divini Officii recitandi sacrique peragendi juxta ritum S. R. Ecclesiae et Rubricas Breviarii ac Missalis, ad usum Religiosorum Ordinis Eremitarum S. P. Augustini Episcopi. Pro anno Domini 1860. in 8° pag. 47, 3 ark, w Kownie u Zymelowicza.—Собраніе ариѳметическихъ задачъ, разположенное по руководству къ ариѳметикѣ, составленному для уѣздныхъ училищъ. въ 8. стр. 161, 10½ лист: (Роммъ).— Памятная книжка Виленской губерній на 1860 годъ. Составлена съ разрѣшенія начальства, Виленскимъ Губернскимъ Статистическимъ комитетомъ. въ 8. часть I стр. 137 II стр. 265, 26 листовъ.—Historja święta dla użytku młodzieży. Przez X. S. Kozłowskiego rektora semin. Dyec. kanonika kated. Wileńskiéj. Część druga. Historja Nowego Testamentu. in 16° str. 216, 9 ark. (Zawadzki).

---

1. Виленскій сиротскій судъ приглашаетъ желающихъ съ законными залогами къ публичнымъ торгамъ въ присутствіе свое на 11 и 18 число марта сего года и чрезъ три дня послѣ оныхъ къ переторжкамъ, на взятіе въ арендное содержаніе съ 23 апрѣля сего года домовъ состоящихъ въ вѣдѣніи суда, гдѣ будутъ объявлены предварительныя кондиціи. 1860 г. февраля 25 дня.

Ратманъ *Янковскій.*
Секретарь *Гриневичъ.* (115)

1. Виленскій приказъ общественнаго призрѣнія объявляетъ, что въономъ будетъ продаваться за ссудную недоимку и прочіе казенные взысканія фольварокъ Лясуновъ съ деревнею Сенявщизною или Шенявщизною помѣщиковъ Вилейскаго уѣзда Адама Островскаго и сестры его Викторіи въ замужествѣ Козелловой, въ 3 станѣ состоящее съ 25 наличными мужескаго пола душами, 198 десятинами и 266½ саженями земли, и всѣми принадлежностями, оцѣненные по 10-ти-лѣтней сложности дохода въ 3,250 р. сер. О срокахъ продажи этаго фольварка, будетъ извѣщено чрезъ сіи же вѣдомости. Февраля 22 дня 1860 года.

Ис. д. непремѣннаго члена *Нагловскій.*
Секретарь *Хорошевскій.*
Столоначальникъ *Ковалевскій.* (108)

1. Канцелярія г. Виленскаго военнаго, Гродненскаго и Ковенскаго генералъ-губернатора объявляетъ о выѣздѣ слѣдующихъ лицъ за границу: *Виленской губерніи:* 1) гр. Викентій Тышкевичъ, 2) помѣщикъ Станиславъ Ромеръ со служителемъ, Владиславомъ Станевичемъ, 3) титулярный совѣтникъ Северинъ Ромеръ. *Гродненской:* 4) коллежскій совѣтникъ штабъ лекарь Павелъ *Забелло*, 5) титулярный совѣтникъ Станиславъ Прушинскій съ женою Ѳеофилою, 6) помѣщикъ Платонъ Дашкевичъ. *Ковенской:* 7) помѣщикъ Казиміръ Коморовскій, 8) лекарь Константинъ Буйко.

Тит. сов. *Зубовичъ.* (116)

1. Брестъ Литовскій городничій объявляетъ о выѣздѣ за границу въ Германію Брестскаго 3-й гильдіи купеческаго сына Сруля Лейбы Герцовича Кобринеца и жены его Рейзни. (113)

3. Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его 4 ноября 1859 г. состоявшагося, на удовлетвореніе признанной Дисненскимъ уѣзднымъ судомъ безспорною, претензіи дворянина Михаила Садовскаго къ дворянамъ Анастазіи, Юльяну и Антону Казаринымъ въ 125 р. простираемой, подвержена въ публичную продажу часть застѣнка Михаліова Дисненскаго уѣзда въ 1 станѣ состоящаго, заключающая 17 десятинъ земли, оцѣненная 130 р., и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи Дисненскаго уѣзднаго суда срокъ торгамъ 10 марта сего 1860 г., съ 11 часовъ утра съ узаконенною послѣ онаго чрезъ три дни переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ таковой продажѣ, могутъ найти оныя въ упомянутомъ уѣздномъ судѣ. Февраля 10 дня 1860 года.

Совѣтникъ *Гецолдъ.*
Ис. д. Секретаря *Комаръ.*
Столоначальникъ *Кодзь.* (82)

3. Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его 21 января сего года состоявшагося, на удовлетвореніе безспорныхъ долговъ дворянина Леонарда Васильева Барановскаго мѣщанамъ Францу и Викентію Малыткевичамъ по заемному письму 98 р. съ процентами и еврейкѣ вдовѣ Ханѣ Левиновой по переказаннымъ евреемъ Шаею Левиномъ рѣшеніямъ Лидскаго уѣзднаго суда 60 р. съ процентами, подверженъ въ публичную продажу деревянный домъ въ г. Лидѣ состоящій, къ дворянину Леонарду Васильеву Барановскому принадлежащій, оцѣненный въ 150 руб., и для произведенія таковой продажи назначенъ въ присутствіи Лидскаго уѣзднаго суда срокъ торгамъ 10 числа марта мѣсяца 1860 года, съ узаконенною послѣ онаго чрезъ три дни переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги относящіяся къ таковой продажѣ, могутъ найти оныя въ упомянутомъ уѣздномъ судѣ. Февраля 10 дня 1860 года.

Совѣтникъ *Гецолдъ.*
Ис. д. Секретаря *Комаръ.*
Столоначальникъ *Кодзь.* (83)

1. Wileński sąd sierocki wzywa życzących, z prawnemi ewikcjami, na publiczne targi odbyć się w nim mające dnia 11 i 18 marca ter. roku, i we trzy dni po nich na przetargi, na wzięcie w dzierżawę, od 23 kwietnia ter. roku, domów w zawiadywaniu tego sądu zostających, gdzie też przedugodne warunki będą okazane. Dnia 25 lutego 1860 roku.

Ratman *Jankowski.*
Sekretarz *Hryniewicz.* (115)

1, W Wileńskim urzędzie powszechnego opatrzenia będzie się przedawał, za zaległość pożyczkową i inne skarbowe należności, folwark Lasunow z wioską Sieniawszczyzną lub Szeniawszczyzną obywatela powiatu Wilejskiego Adama Ostrowskiego i jego siostry Wiktorji w zamęzciu Koziełłowéj, w 3-m stanie położony, z 25 włościanami obecnymi płci męzkiéj, ze 198 dziesięcinami i 266½ sążniami ziemi, i ze wszystkiemi przynależnościami, ocenione w stosunku dziesięcioletniego dochodu 3,250 rub. sr. O terminach przedaży tego folwarku, w tejże gazecie będzie ogłoszono. Dnia 22 lutego 1860 roku.

Spr. ob. ciągłego członka *Nagłowski.*
Sekretarz *Choroszewski.*
Nacz. Stołu *Kowalewski.* (108)

1. Kancellarja p. Wileńskiego wojennego, Grodzieńskiego i Kowieńskiego jenerał-gubernatora ogłasza, iż mają zamiar wyjechać za granicę osoby następujące. *Gubernii Wileńskiéj:* 1) Wincenty hrabia Tyszkiewicz, 2) obywatel Stanisław Romer ze służącym Władysławem Staniewiczem, 3) radzca honorowy Seweryn Romer; *Grodzieńskiéj:* 4) sztab-lekarz radzca kollegialny Paweł Zabiełło, 5) radzca honorowy Stanisław Pruszyński z żoną Teofilą, 6) obywatel Platon Daszkiewicz; *Kowieńskiéj:* 7) obywatel Kazimierz Komorowski i 8) doktor Konstanty Bójko.

Radzca Honorowy *Zubowicz.* (116)

1. Horodniczy Brześcia Litewskiego ogłasza, iż Brzeskiego kupca 3-éj gildy syn Serul Lejba Hercowicz Kobryniec z żoną swą Rejzną ma zamiar wyjechać za granicę do Niemiec. (113)

3. Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż w skutek postanowienia swego w dniu 4 listopada 1859 roku nastałego, na zaspokojenie przyznanéj przez Dziśnieński sąd powiatowy za bezsporną pretensję szlachcica Michała Sadowskiego, do szlachty Anastazji, Juljana i Antoniego Kozarynów na 125 rub. roszczonéj, wystawiona zostaje na publiczną przedaż część zaścianku Michałowa wDziśnieńskim powiecie w 1-m stanie położonego, zawierająca 17 dziesięcin ziemi, oceniona 130 rubli, i dla uskutecznienia téj przedaży, w Dziśnieńskim sądzie powiatowym dnia 10 marca ter. 1860 roku będą się odbywały targi, od godz. 11 zrana, z przetargiem we trzy dni; życzący rozpatrywać papiery tych targów tyczące się, mogą je widzieć w tymże sądzie powiatowym. Dnia 10 lutego 1860 roku.

Radzca *Giecołd.*
W ob. Sekretarza *Komar.*
Nacz. Stołu *Kodź.* (82)

3. Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż w skutek jego postanowienia w dniu 21-m stycznia ter. 1860 r. nastałego, na zaspokojenie długów bezspornych szlachcica Leonarda Baranowskiego, mieszczanom Franciszkowi i Wincentemu Małytkiewiczom za obligiem 98 rubli z procentami i żydówce wdowie Chai Lewinowéj za przelewnym dokumentem przez żyda Szaję Lewina w Lidzkim sądzie powiatowym przyznanym i przysądzonym 69 rubli z procentami, wystawiony zostaje na publiczną przedaż dom drewniany w m. Lidzie położony, do szlachcica Leonarda Baranowskiego należący, oceniony 150 rubli, i dla uskutecznienia téj przedaży, w Lidzkim sądzie powiatowym będą się odbywały targi dnia 10 marca ter. 1860 roku, od godz. 11 zrana, ze zwykłym we trzy dni przetargiem; życzący rozpatrywać papiery téj przedaży tyczące się, mogą je widzieć w tym sądzie powiatowym. Dnia 10 lutego 1860 roku.

Radzca *Giecołd.*
W ob. Sekretarza *Komar.*
Nacz. Stołu *Kodź.* (83)

КАЗЕННЫЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ.

1. На отдачу въ арендное содержаніе съ 23 апрѣля 1860 года состоящихъ въ вѣденіи опеки домовъ: 1) Вазгирдовъ подъ N. 256 и 1178; 2) титулярнаго совѣтника Леонтія Милевскаго подъ N. 160 и $^{569}/_{570}$; 3) титулярной совѣтницы Вероники Пуржицкой подъ N. 534 и 4) дворянина Антона Марковскаго подъ N. 1411 и 1417 въ г. Вильнѣ состоящихъ, въ Виленской дворянской опекѣ будутъ производиться 10 марта сего года торги, съ узаконенными чрезъ три дни переторжками; почему желающіе участвовать въ торгахъ, благоволятъ явиться въ опеку на означенный срокъ съ достаточными залогами, гдѣ будутъ предъявлены имъ инвентарныя описи домовъ отдаваемыхъ въ аренду. Февраля 29 дня 1860 года.

За предсѣдателя Князь *Жагель.*
Письмоводитель *Тышкевичъ.* (122)

2. Виленскій приказъ общественнаго призрѣнія объявляетъ, что въ ономъ будетъ продаваться за ссудную недоимку и прочіе казенные взысканія имѣніе Свилла, помѣщиковъ Свенцянскаго уѣзда Степана и Анели Мацкевичей, въ 3 станѣ состоящее съ 53 мужескаго пола душами, 883 десятинами земли и всѣми къ тому имѣнію принадлежностями, оцѣненное по 10-ти-лѣтней сложности дохода въ 14,925 руб. сер.; о срокахъ продажи этаго имѣнія будетъ извѣщено чрезъ сіи же вѣдомости. Февраля 17 дня 1860 года.

Ис. д. непремѣннаго члена *Нагловскій.*
Секретарь *Хорошевскій.*
Столоначальникъ *Ковалевскій..* (93)

3. Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ слѣдствіе постановленія его 11 января сего года состоявшагося, на удовлетвореніе безспорной претензіи дворянина Игнатія Бернацкаго къ дворянину Людвигу Войцѣховскому по сохранной роспискѣ въ 450 руб. съ процентами простираемой, подверженъ въ публичную продажу участокъ его Войцѣховскаго Лидскаго уѣзда 2 стана въ околицѣ Волчки состоящій, заключающій земли 8 десятинъ 1200 саж., оцѣненный 200 руб., и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи Лидскаго уѣзднаго суда торгъ 9 числа марта мѣсяца сего 1860 г., съ 11 часовъ утра, съ узаконенною послѣ онаго чрезъ три дни переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги относящіяся къ этой публикаціи и продажѣ, могутъ найти оныя въ упомянутомъ уѣздномъ судѣ. Февраля 8 дня 1860 года.

Совѣтникъ *Гецолдъ.*
Ис. д. Секретаря *Комаръ.*
Столоначальникъ *Кодзь.* (81)

OGŁOSZENIA SKARBOWE.

1. Dla wypuszczenia w arędę od d. 23 kwietnia bież. 1860 r. znajdujących się w zarządzie opieki domow w Wiluie: 1) Wazgirdów pod N. 256 i 1178; 2) radcy honorowego Leona Milewskiego pod N. 160 i $^{569}/_{570}$; 3) radczyni honorowéj Weroniki Purzyckiéj pod N. 534 i 4) szlachcica Antoniego Markowskiego pod N. 1411, 1417, będą się odbywały w szlacheckiéj opiece Wileńskiéj d. 10 marca targi z prawnym we trzy dni przetargiem. Życzący więc wziąć w nich udział raczą przybyć w terminie oznaczonym z dostatecznemi ewikcyami do izby sądowéj w opiece, gdzie mogą przejrzeć inwentarze domów oddających się w arędę. Dnia 29 lutego 1860 roku.

Za Przesa Kniaź *Żagiel.*
Sekretarz *Tyszkiewicz.* (122)

2. Wileński urząd powszechnego opatrzenia ogłasza, że w nim za pożyczkową należność i inne długi skarbowe będzie się przedawał majątek Swiłła obywateli Swięciańskiego powiatu Stefana i Anieli Mackiewiczów, w 3 stanie położony, z 53 duszami płci męzkiéj, zawierający 883 dziesięcin ziemi, ze wszystkiemi do tego majątku przynależytościami, oceniony w stosunku dziesięcioletniego dochodu 14,925 rub. sr. O terminach przedaży tego majątku, będzie ogłoszono w tejże gazecie. Dnia 17 lutego 1860 roku.

Spr. ob. ciągłego członka *Nagłowski.*
Sekretarz *Choroszewski.*
Nacz. Stołu *Kowalewski.* (93)

3. Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż w skutek jego postanowienia w dniu 11 stycznia 1860 r. nastałego, na zaspokojenie pretensji bezspornéj szlachcica Ignacego Bernackiego do szlachcica Ludwika Wojciechowskiego za dokumentem schowczym na 450 rubli z procentami roszczonéj, wystawiona zostaje na publiczną przedaż tegoż Wojciechowskiego scheda, w Lidzkim powiecie w 2-m stanie w okolicy Wołczki położona, 8 dzieś. 1200 sąż. zawierająca, oceniona 200 rub., i dla uskutecznienia téj przedaży, w Lidzkim sądzie powiatowym będzie się odbywał targ d. 9 marca ter. 1860 roku, o godz. 11 zrana, ze zwykłym we trzy dni przetargiem; życzący rozpatrywać papiery téj przedaży tyczące się, mogą je widzieć w tymże sądzie powiatowym. Dnia 8 lutego 1860 r.

Radzca *Giecołd.*
Spr. ob. Sekretarza *Komar.*
Nacz. Stołu *Kodź.* (81)

3. Канцелярія г. Виленскаго военнаго, Гродненскаго и Ковенскаго генералъ-губернатора объявляетъ о выѣздѣ слѣдующихъ лицъ за границу: *Виленской губерніи:* 1) помѣщица Ѳекла Невяровичъ, 2) 3-й гильдіи купецъ Овсей Лясъ; *Гродненской:* 3) графъ Константинъ Грабовскій, 4) княгиня Марія Друцкая-Любецкая съ дочерьми: Севериною и Ядвигою, 5) помѣщица Габріэля Влодекъ съ дворянкою Элеонорою Богдановичъ; дворяне. 6) Владиславъ и Станиславъ Остроменцкіе; 7) Здзиславъ Быховецъ и 8) Иванъ Сулятыцкій, 9) служитель помѣщика Пусловскаго Владиславъ Онисько; *Ковенской:* 10) помѣщикъ Владиміръ Кублицкій-Піоттухъ съ женою Вандою и служителемъ Антономъ Жулисомъ, 11) командиръ Сумскаго гусарскаго генералъ-адъютанта графа фонъ-деръ Палена полка полковникъ Готшолкъ съ дочерью Екатериною; и 12) отставной ротмистръ Северинъ Гроссъ съ женою Анною и сыномъ Севериномъ. (72)

3. Канцелярія г. Виленскаго военнаго, Гродненскаго и Ковенскаго генералъ-губернатора объявляетъ о выѣздѣ за границу Прусскаго подданнаго Фридриха Германа *Гетшольда.*

Тит. Сов. *Зубовичъ.* (85)

3. Канцелярія г. Виленскаго военнаго, Гродненскаго и Ковенскаго генералъ-губернатора объявляетъ о выѣздѣ за границу Тосканскаго подданнаго Джіовани Базиліи *Каноненко.*

Тит. Сов. *Зубовичъ.* (101)

3. Kancellarya p. Wileńskiego wojennego, Grodzieńskiego i Kowieńskiego jenerał-gubernatora ogłasza o zamierzonym wyjeździe za granicę osób następujących: *Z gubernii Wileńskiéj:* 1) obywatelki Tekli Niewiarowiczowéj, 2) kupca 3-éj gildy Owsieja Lasa; *z gubernii Grodzieńskiéj:* 3) Konstantego hrabiego Grabowskiego, 4) Marji xiężnéj Druckiéj-Lubeckiéj z córkami Seweryną i Jadwigą, 5) obywatelki Gabrjelli Włodek ze szlachcianką,EleonorąBohdanowiczową, szlachty: 6) Władysława i Stanisława Ostromęckich, 7) Zdzisława Bychowca i 8) Jana Sulatyckiego, 9) służącego obywatela Pusłowskiego Władysława Oniśko; *gubernii Kowieńskiéj:* 10) obywatela Włodzimierza Kublickiego-Piotucha z żoną Wandą i służącym Antonim Żulisem, 11) dowódzcy Sumskiego pułku huzarów jenerał-adjutanta hrabiego von-der-Pahlen półkownika Gotszołka z córką Katarzyną i 12) odstawnego rotmistrza Seweryna Grossa z żoną Anną i synem Sewerynem. (72)

3. Kancellarja p. Wileńskiego wojennego, Grodzieńskiego i Kowieńskiego jenerał-gubernatora ogłasza, iż wyjeżdża za granicę Prusski poddany Fryderyk Herman *Getschold.*

Radzca Honorowy *Zubowicz.* (85)

3. Kancellarja p. Wileńskiego wojennego, Grodzieńskiego i Kowieńskiego jenerał-gubernatora ogłasza o wyjeździe za granicę Toskańskiego poddannego Giovanni Basilio Canonenco.

Radzca Honorowy *Zubowicz.* (101)

ЧАСТНЫЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ. OGŁOSZENIA PRYWATNE.

UWIADOMIENIE LITERACKIE

Księgarnia p. f. JÓZEFA ZAWADZKIEGO zawiadamia niniejszém szanowne duchowieństwo, że druk przekładu dokonanego p. X. Urbana Rokickiego prof. sem. Wil., znakomitego dzieła, znanego pisarza duchownego X. Gaume'a p. t.:

PRZEWODNIK DLA SPOWIEDNIKÓW,

we 2-ch tomach in 8-vo, już się rozpoczął i w przeciągu trzech miesięcy ukończonym zostanie.

1. (111)

МАГАЗИНЪ А. ОЛЕШКЕВИЧА

въ домѣ г. Ромера при большой ул. противу ремизы, получилъ свѣжій транспортъ товаровъ, а именно: ИКРЫ зернистой и салфеточной, РЫБЪ осетрины, бѣлуги, семги, Астраханскихъ копченыхъ селедокъ, визиги и осетроваго клея; разные сорта КИТАЙСКАГО ЧАЮ и иностранныхъ ВИНЪ, а также много различныхъ пряныхъ и кухонныхъ артикуловъ. 3. (84)

MAGAZYN A. OLESZKIEWICZA

w domu JW. Romera przy ulicy Wielkiéj przeciw remizy, otrzymał transport świeży towarów, mianowicie: KAWIOR rzadki i prassowany, RYBY jesietrzynę, bieługę, siemgę, Astrachańskie wędzone rybki, wyzinę i kléj rybi; rozmaite gatunki HERBATY CHIŃSKIEJ i WIN zagranicznych, oraz mnóstwo korzennych i kuchennych artykułów. 3. (84)

С.-ПЕТЕРБУРГСКОЕ СТРАХОВОЕ ОБЩЕСТВО.

Правленіе Высочайше утвержденнаго, въ 12 день мая 1858 г., С.-Петербургскаго Страховаго отъ огня Общества имѣетъ честь объявить, что Общество сіе съ 18 іюня тогоже года открыло свои дѣйствія, и принимаетъ на свой страхъ отъ огня всякаго рода имущества, движимыя и недвижимыя, во всей Имперіи.

Директорами Общества состоятъ:
Генералъ-адъютантъ Павелъ Николаевъ *Игнатьевъ*,
Генералъ-адъютантъ князь Владиміръ Андреевичъ *Долгоруковъ*,
Свиты Его Величества Генералъ-маіоръ графъ Петръ Андреевичъ *Шуваловъ*,
Нидерландскій консулъ и иностранный гостъ Федоръ Карловичъ *Фелькель*,
Виртембергскій вице-консулъ и купецъ 1-й гильдіи Густавъ Андреевичъ *Гауфъ*,
а управляющимъ правленія Леонтій Васильевичъ *Глама*.

Капиталъ Общества заключается въ 2,400,000 руб. сер., раздѣленныхъ на 12,000 акцій, по 200 руб. сер. каждая.

Правленіе Общества находится въ С.-Петербургѣ и помѣщается на большой Морской, въ домѣ Баронессы Вревской, N. 32.

При чемъ честь имѣю увѣдомить почтеннѣйшую публику, что я назначенъ агентомъ отъ онаго Общества въ г. Вильнѣ и во всей губерніи Виленской и имѣю мѣсто жительства въ г. Вильнѣ 2 части 1 квартала въ домѣ г. Росохацкаго.

Виленскій 2-й гильдіи купецъ Г. И. БРОЙДА.
2. (104)

S.-PETERSBURSKIE TOWARZ. ZABEZPIECZEŃ.

Zarząd Najwyżéj zatwierdzonego, w dniu 12 maja 1858 roku, S.-Petersburskiego towarzystwa zabezpieczającego od ognia ma honor obwieścić, że towarzystwo to od 18 czerwca tegoż roku rozpoczęło czynności swoje, i przyjmuje do zabezpieczenia od ognia wszelkiego rodzaju majątki ruchome i nieruchome w całém Cesarstwie.

Dyrektorami tego Towarzystwa są:
Jenerał-adjutant Paweł *Ihnatjew*.
Jenerał-adjutant xiąże Włodzimierz *Dołhorukow*.
Jenerał-major orszaku Jego Cesarskiej Mości hr. Piotr *Szuwałow*.
Konsul Niderlandzki i kupiec zagraniczny Teodor *Felkel*.
Wice-Konsul Wirtemberski i kupiec 1-éj gildy Gustaw *Hauf*.
Zarządzającym zaś zarządu jest Leoncjusz *Glama*.

Kapitał towarzystwa wynosi 2,400,000 rub. sr., podzielonych na 12,000 akcyj, po 200 rubli sr. każda.

Zarząd Towarzystwa znajduje się w S. Petersburgu na wielkiéj Morskiéj w domu Baronowéj Wrewskiéj, N. 32.

Przyczém mam honor zawiadomić szanowną publiczność, iż niżéj podpisany jestem agentem tego Towarzystwa w m. Wilnie i w całéj gubernji Wileńskiéj, i zamieszkuję w m. Wilnie w 2 części w 1 kwartale w domu p. Rosochackiego.

Wileński kupiec 2-éj gildy H. BROJDA.
2. (104)

ВЪ ЛАВКѢ

КУПЦА НОВИКОВА,

противъ ратушной площади, полученъ транспортъ осетровъ свѣжихъ, малосольныхъ, бѣлуги, икры зернистой и салфеточной, семги, визиги, клею осетроваго, конфектъ и варенья, гороху зеленаго, маслины, макароновъ, манныхъ крупъ, масла прованскаго, свѣчей стеариновыхъ, сардинокъ и прочихъ товаровъ.

Иванъ *Новиковъ*. 3. (92)

W HANDLU

KUPCA NOWIKOWA,

przeciw ratuszowego placu, otrzymano transport jesiotrow świeżych, małosolnéj bieługi, kawioru rzadkiego i prasowanego, sięgi, wizygi, karuku rybiego, konfektów i konfitur, grochu zielonego, oliwek, makaronu, krup mannowych, oliwy prowanckiéj, świec stearynowych, sardynek i innych towarów.

Jan *Nowikow*. 3. (92)

WIADOMOŚCI KSIĘGARSKIE.

Księgarnia p. f. RUBENA RAFAŁOWICZA w Wilnie przy ulicy Zamkowéj, naprzeciw wielkiéj remizy, otrzymała między innemi następujące dzieła:

Krótki wykład całéj nauki Chrześcijańskiéj przez X. J. Gaum'a, tłomaczyła Justyna hrabina Czapska . . . . rs. 1.
Wrażenia Pielgrzyma po swojéj ziemi, poemat Władysława Syrokomli. Wilno 1860 rs. 1.
Poemata mniejsze i strofy ulotne Jana Chęcińskiego. Warszawa 1860. . . . . . 75 k.
Dawne Obyczaje i zwyczaje Szlachty i Ludu wiejskiego w Polsce. Warszawa 1860. rs. 1 k. 60.
Dwie Podróże na około świata przez Niewiastę odbyte, dzieło pani Idy Pfeifer przełożył Juljusz Schedling. Warszawa 1860. . . rs. 1.
Resztki Życia, powieść przez I. J. Kraszewskiego 4 tomy. Warszawa 1860. . rs. 3 k. 60.
Stary Biuralista przez Antoniego Nowosielskiego. Kijów 1860. . . . . k. 50.
Pan Starosta Zakrzewski, wydał Michał Grabowski. Kijów 1860. . . . . k. 75.

Powyższe dzieła jako też wszelkie inne w jakim kolwiekbądź katalogu ogłoszone, na żądanie po cenach umiarkowanych jak najśpiesznéj, pocztą wysyłać nie omieszkam. 2. (100)

2. Pamiętniki towarzystwa lekarskiego Warszawskiego.— Pismo to przeszło od lat 20 znajome, od roku 1860 rozpoczęło nowy zakres w znacznie rozszerzonéj programie, staraniem Warszawskiego księgarza Kaufmana; w Wilnie zaś prenumerować można po cenie umiarkowanéj rocznie rubli sr. 4 za 12 zeszytów u księgarza A. *Assa*. (105)

2. Z rozporządzenia Trockiéj dworzańskiéj opieki zostałem naznaczony opiekunem i kuratorem dworzanina niepełnoletniego Stanisława syna Józefa Dzięgielewskiego; dochodzi mnie wiadomość, że u rozmaitych osób zaciąga kredyta.— Chcąc więc temu zapobiedz, ostrzegam niniejszém: iż wydawane wszelkiego rodzaju dokumenta bez mojego podpisu, stosownie do artykułu 220. Księgi X. Kodexu Pr. Cyw. (wyd. 1857 r.), nie będą uważane za obowiązujące, i nikt za onemi nie otrzyma w wypłacie satysfakcji.

Obyw. Trockiego pow. *Felix Tański*. (96)

2. SPRZEDAJE SIĘ folwark Ujściejezierze w powiecie Oszmiańskim, włok ziemi 10, dusz męzkich 9, chat 2. O warunkach sprzedaży dowiedzieć się można w Wilnie u W. Zaremby w domu Michela na przeciw Ratusza. (106)

ПРЕДЛАГАЕТСЯ КВАРТИРА.

Въ наемъ отъ 23 буд. апрѣля, при Доминиканской улицѣ ВЪ ДОМѢ УМЯСТОВСКАГО, ВЕСЬ ВТОРОЙ АПАРТАМЕНТЪ СЪ ПОЛНЫМЪ УМЕБЛИРОВАНІЕМЪ, состоящій по обѣимъ сторонамъ ИЗЪ ОДИНАДЦАТИ КОМНАТЪ, залъ, переднихъ, кухни, чулана, двухъ кладовыхъ на верху, конюшни, сарая и погреба; желающій нанять эту квартиру, благоволитъ обратиться къ жительствующему въ томъ же домѣ дворецкому Шантыру, у котораго узнать о цѣнѣ и условіяхъ, и съ которымъ, по желанію, можно заключить окончательный договоръ. 2. (102)

MIESZKANIE DO NAJĘCIA.

Od nadchodzącego S-go Jerzego będzie do wynajęcia rocznie przy ulicy Dominikańskiéj w DOMU UMIASTOWSKIEGO cały GÓRNY APARTAMENT ze wszelkiemi meblami, składający się po obu stronach z JEDENASTU POKOJÓW, sali, przedpokoju, kuchni, spiżarni, dwóch składów na górze, stajni, wozowni i sklepu;—ktoby takowe mieszkanie chciał nająć, raczy się zgłosić do mieszkającego w tym że domu, w dziedzińcu po lewéj stronie na dole murgrabiego Szantyra, a tam wszelką dokładną informacyą o cenie i warunkach poweźmie, i z wyżéj wymienionym murgrabim, jeżeli się podoba, ostateczną zrobić będzie mógł umowę. 2. (102)

3. Будучи одержимъ параличемъ половины лица и языка, вслѣдствіе сквознаго вѣтра, я имѣлъ скривленную одну половину лица, губу и языкъ, отъ чего весьма былъ утружденъ разговоръ.— Прежде я постоянно страдалъ самою несносною болью зубовъ; въ столь отчаянномъ положеніи я искалъ помощи у г. д-ра Малешевскаго, который по четырекратномъ употребленіи галвано-магнитнаго аппарата собственнаго его изобрѣтенія, совершенно излечилъ какъ параличъ, такъ и постоянную зубную боль. Исполненный искренною благодарностью для г. д-ра Малешевскаго, и сочувствуя другимъ лицамъ, могущимъ страдать подобнымъ образомъ, я долгомъ считаю извѣстить о столь полезномъ изобрѣтеніи для публичнаго свѣдѣнія. Г. Вильно 1860 г. февраля 10 дня.

Петръ *Томасселли*. (87)

3. Będąc dotknięty paraliżem połowy twarzy i połowy języka, w skutek ciągu powietrza, przez co miałem skrzywione usta i język, z téj przyczyny miałem mowę utrudzoną, a uprzednio jeszcze cierpiałem najnieznośniejszy ból zębów; w tak zdesperowanym stanie, udałem się o radę do p. D-ra Maleszewskiego, a po czterokrotném zastosowaniu apparatu galwano-magnetycznego własnego jego wynalazku, zupełnie wyleczonym zostałem, tak od paraliżu jako i od bolu zębów. Powodowany najczulszą wdzięcznością dla p. D-ra Maleszewskiego, oraz ze współczucia dla osób mogących podobnie cierpieć jak ja, o tak skutecznym wynalazku, za obowiązek poczytuję podać do publicznéj wiadomości. Wilno 1860 roku lutego 10 dnia.

Piotr *Tomasselli*. (88)

ВЪ МАГАЗИНѢ

ИВАНА ГУБАРЕВА

полученъ транспортъ свѣжихъ товаровъ, а именно: ИКРА, свѣжо просольная, салфеточная, мѣшечная, семга высшій сортъ, осетрина свѣжая и малосольная, сельди въ коробкахъ и разные сорта, провантское масло, маковое, подъсолнечное, конопляное, свѣчи Калужскія, ЧАЙ разныхъ сортовъ, конфекты, вареніе, сиропъ и разныя бакаліи,—и много другихъ товаровъ, всѣ товары продаются по сходнымъ цѣнамъ.

Надѣюсь что почтеннѣйшая публика неоставитъ своимъ посѣщеніемъ мой магазинъ. (103)

W MAGAZYNIE

JANA GUBAREWA

otrzymano transport świeżych towarów, a mianowicie: KAWIOR świeży, rzadki, ziarnisty i prasowany, sięga najprzedniejsza, jesietrzyna świeża i małosolna, śledzie różnych gatunków, serdelki w blaszanych puszkach, oliwa prowancka, oléj makowy, słonecznikowy i konopny, świece kałużskie, HERBATA różnych gatunków, konfekty, konfitury, syrop i różne bakalie, oraz wiele innych przeróżnych towarów, wszystkie po cenach najumiarkowańszych.

Magazyn mój śmie liczyć na względy szanownéj Publiczności. 2. (103)

ZNANY BIBLJOPOLA

K. JABŁONSKI

podejmuje wszelkie kwerendy rodowe z legalizacjami po składach grodowych

W GALICJI;

weryfikacje dokumentów z legalizacją; sporządzenia drzewa rodowego; oblaty dokumentów; kolorowanie najdokładniejsze herbów rodowych dużych i małych; wystaranie się metryk i ich legalizowanie.

Strony, życzące cokolwiek w tych przedmiotach uzyskać, raczą się zgłaszać do niego, adresując do Lwowa, a mogą być pewne, że znajdą pewne i rychłe uskutecznienie swych żądań. 1. (107)

W księgarni p. f. JÓZEFA ZAWADZKIEGO jest do nabycia: Pismo Zbiorowe wydane przez *Jozefata Ohryzkę*, we 2-ch tomach. Cena w Wilnie rs. 3 k. 50. (109)

1. Do składu fortepianów i innych instrumentów muzycznych, znajdującego się przy księgarni p. f. JÓZEFA ZAWADZKIEGO, nadeszły skrzypce i altówki z fabryki Vuillaume'a w Paryżu na różne ceny od rs. 7 k. 50 do rs. 25. (110)

EDWARD FECHTEL

dawniéj A. F. Cymmermann i K.,

ma honor donieść prześwietnéj Publiczności, iż przyjmuje obstalunki na wszelkie *nasiona*, *flanse*, *kwiaty*, *krzewy* i *drzewa fruktowe* które sprowadza od ogrodnika C. H. Wagnera w Rydze, preis-kuranty każdodziennie w moim magazynie przejrzeć można; także otrzymał suszone *jabłka* i *gruszki* hiszpańskie, świeże *Kasztany* i *Daktyle*; przy témze *patentowane blaszanne Tablice* dla naukowych zakładów. 2. (99)

3. Виленская контора по сооруженію желѣзной дороги объявляетъ о намѣреніи выѣхать за границу работника Прусскаго подданнаго Фридриха Дорна. (89)

3. Wileńskie bióro budowy drogi żelaznéj ogłasza o zamierzonym wyjeździe za granicę Prusskiego poddanego Fryderyka Dorna. (89)

APTEKA

do sprzedania w mieście powiatowém Nowogródku gub. Mińskiéj. O warunkach sprzedaży ktoby życzył wiedzieć, może się zgłosić do właściciela onéj, *prowizora Kazimierza Nerge*. 1. (119)

1. W guber. Mińskiéj powiecie Nowogródzkim w pierwszym stanie, wyprzedaje się majątek Niekutycze, zawierający obszaru ziemi oroméj 893 dzieś., pod zabudowaniem 41 dz., sianożęci 201 dz., paszy 28 dz., pod gajami 144 dz.; w ogóle obszaru dzieś. 1310. Chat włościańskich 54 dusz męzkich po ostatniéj rewizji 179, żeńskich 195. Młyn wodny o jednym kamieniu, ogród fruktowy, kanałów 2 z odciekiem wody. Od miasta powiatowego Nowogródka 10 wiorst, od rzeki spławnéj Niemna 12 wiorst. Dziedzic majątku to ogłoszenie podpisujący mieszka w majątku Peredicka wiorstę od Nowogródka. Dnia 22 lutego 1860 r.

Piotr *Abłamowicz*. (118)

3. W majątku Swirany obywatela Gelinga, w powiecie Święciańskim, są do zbycia gotowe ociesane wały młynowe, od 8 do 10 łokci długości, i od 17 do 24 cali grubości. (91)

SPRZEDAJE SIĘ

przy ulicy Trockiéj w domu Dowgiałłów

KOCZ NA SANIACH

za bardzo pomierną cenę, zgłosić się do fabrykanta *Kiwerta*. 3. (86)

2. ДОМЪ подъ N. 92 б. маршала Подбипенты, нынѣ г. Зенона Деспотъ Зеновича, продается; на счетъ же условій можно узнать на мѣстѣ. (95)

2. DOM pod N. 92 b. marszałka Podbipięty, a teraz JW. pana Zenona Despot Zenowicza jest do sprzedania; o warunkach umowy można się dowiedzieć na miejscu.

3. Виленская контора по сооруженію желѣзной дороги объявляетъ о выѣздѣ за границу прикащика Прусскаго подданнаго Юліуса Ополька. (97)

3. Wileński kantor budowy drogi żelaznéj ogłasza, iż kommisant Prusski poddany Juliusz Opolko ma zamiar wyjechać za granicę. (97)

ВИЛЕНСКІЙ ДНЕВНИКЪ.

ПРІѢХАВШІЕ ВЪ ВИЛЬНО.

Съ 25-го по 29-го февраля.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКІЙ.

Изъ Вил. губ.: пом.: *Вольссій. Иллаковичъ. Скибинскій. Писанко.*—Изъ Мин. губ.: докторъ *Мясковскій.* отст. маіоръ *Богуцкій. Пальчевскій. Яцковскій.* пор. Сумск. пѣхот. полка *Пусловскій.* чинов. Динабург. коммисар. коммиссіи *Малецкій.*

—

Изъ Люблина: прапор. *Мордвинъ.* Изъ Вил. губ.: коман. вилен. гарнизон. батал. полк. *Кандауровъ.* пом.: *Яловецкій. Вольскій. Оскерко.* Изъ Ков. губ.: колл. асс. *Свольkенъ.* пом.: *Броновскій. Богушевичъ Жакевичъ.*

ВЫѢХАЛИ ИЗЪ ВИЛЬНА.

Съ 25-го по 29-го февраля.

Пом.: *Кублицкій. Корсакъ. Войцѣховскій. Пизани. Микульскій. Кржнвицкій.* отст. маіоръ *Шлезингеръ.*

DZIENNIK WILEŃSKI.

PRZYJECHALI DO WILNA.

od 25-go do 29-go lutego.

HOTEL NISZKOWSKI.

Z gub. Wil.: ob.: *Wolski. Iłłakowicz. Skibiński. Pisanko.*— Z gub. Miń.: dok. *Miaskowski.* odst. major *Bogucki.* Kon. *Palczewski.* doz. Druskien. min. wód *Jackowski.* porucz. Sumsk. huzar. połku *Pusłowski.* urzęd. Dynaburg. kommissar. komis. *Malecki.*

—

Z Lublina: chor. *Mordwin.*—Z gub. Wileń.: dowód. Wileń. garnizonu półk. *Kandaurow.* ob.: *Jałowiecki.* Stan. *Wolski.* Al. *Oskierko.*—Z gub. Kow.: ass. koll. *Swolkeń.* ob.: Ign. *Bronowski.* Ant. *Bohuszewicz. Żakiewicz.*

WYJECHALI Z WILNA.

od 25-go do 29-go lutego.

Ob.: *Kublicki.* Kaz. *Korsak.* Win. *Wojciechowski.* Piotr *Pizani. Mikulski.* Kon. *Krzywicki.* dymis. major *Szlezingier.*

МЕТЕОРОЛОГИЧЕСКІЯ НАБЛЮДЕНІЯ НА ВИЛЕНСКОЙ ОБСЕРВАТОРІИ. — POSTRZEŻENIA METEOROLOGICZNE NA OBSERWATORYUM WILENSKIÉM.

Мѣсяцъ и число, Miesiąc i dzień.	Баром. по разд. Англ. Barom. podł. podz. Ang.		Термометръ Реомюра. Termometr Reaumura.	Направ. и сила вѣтра. Kierunek i siła wiatru		Состояніе неба. Stan nieba.
26 Февраля 6 час. утра. 26 Lutego 6 g. z rana.	29	3,7	— 4°,0	ЮВ. PW.	слабый. słaby.	снѣгъ. śnieg.
2 час. по пол. 2 g. po poł.	29	3,5	— 1,0	ЮВ. PW.	слабый. słaby.	снѣгъ. śnieg.
10 час. вечера 10 g. wiecz.	29	4,2	— 7,4	ЮВ. PW.	умѣрен. umiar.	ясно. jasno
27 Февраля 6 час. утра. 27 Lutego 6 g. z rana.	29	4,4	— 7,5	ЮВ. PW.	умѣрен. umiar-	снѣгъ. śnieg.
2 час. по пол. 2 g. po poł.	29	4,1	2,2	В. W.	слабый. słaby.	облачно. pochmur.
10 час. вечера 10 g. wiecz.	29	2,3	— 3,0	ЮВ. PW.	умѣрен. umiar.	снѣгъ. śnieg.
28 Февраля 6 час. утра. 28 Lutego 6 g. z rana.	29	1,8	— 6,0	С. P.	слабый. słaby.	снѣгъ. śnieg.
2 час. по пол. 2 g. po poł.	29	2,3	0,5	СЗ. PZ.	слабый. słaby.	пасмурно. pochmur
10 час. вечера 10 g. wiecz.	29	3,2	— 3,5	СЗ. PZ.	слабый. słaby.	пасмурно. pochmur.
29 Февраля 6 час. утра. 29 Lutego 6 g. z rana.	29	2,0	— 4,5	СЗ. PZ.	слабый. słaby.	снѣгъ. Śnieg.
2 час. по пол. 2 g. po poł.	29	2,0	0,4	З. Z.	слабый. słaby.	облачно. pochmur.
10 час, вечера 19 g. wiecz.	29	2,2	— 4,2	З. Z.	слабый. słaby.	снѣгъ. śnieg.

ЦѢНЫ въ Вильнѣ на базарахъ и рынкахъ.—CENY w Wilnie, na targach i rynkach.

отъ 25 до 29 февраля. od 25 do 29 lutego

Ржи (привезено 540 четв.)—Żyta, (przywieziono 540 czetw.) по 4 р. r. 50 к.
Пшеницы (прив. 300 четв.)—Pszenicy (przyw. 300 czet.). . . po 10 — — —
Ячменя (прив. 96 чет.)—Jęczmienia (przyw. 96 czet.). . . . » 4 — 25 —
Гречихи (прив. 70 четв.)—Gryki (przyw. 70 czet.) . . . . « 3 — 50 —
Овса (прив. 420 четв.)—Owsa (przyw. 420 czet.) . . . . . » 3 — 25 —
Сѣна пудъ (1150).—Siana pud (1150). . . . . » » — 27 1/2
Гороху (прив. 70 четв.)—Grochu (przyw. 70 czet.) . . . . » 4 — 50 —
Соломы (прив. 155 пудъ.)—Słomy (przyw. 155 pudów). . . . . » » — 14 —
Льна пудъ.—Lnu pud. . . . . » 3 — 50 —
Картофеля.—Kartofli . . . . » 2 — 50 —
Масла пудъ.—Masła pud . . . . » 9 — 50 —

Печатать позволяется. ВИЛЬНО.—29 февраля 1860 г. Цензоръ, дѣйствительный статскій совѣтникъ и кавалеръ П. Кукольникъ.

W Drukarni A. H. KIRKORA i sp.